Strategia rozwiązywania problemów społecznych

dla gminy Zabierzów

na lata 2027-2030

Grudzień 2026

Spis treści

Wprowadzenie 3

1 Metodyka pracy nad opracowaniem dokumentu „Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Zabierzów” 5

2 Odniesienia Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Zabierzów do podstawowych dokumentów planistycznych gminy, powiatu i województwa: 6

2.1 Powiązania ze Strategią Rozwoju Gminy Zabierzów do roku 2030 6

2.2 Powiązania ze Strategią Rozwoju Powiatu Krakowskiego na lata 2021-2030 „Powiat Krakowski 2030” 6

2.3 Powiązania ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krakowskim na lata 2021-2026 7

2.4 Powiązania ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2021- 2030 9

2.5 Powiązania z krajowymi i wojewódzkimi dokumentami planistycznymi wyznaczającymi kierunki rozwoju usług społecznych: 11

3 Diagnoza uwarunkowań społeczno-gospodarczych Gminy Zabierzów 13

4 Analiza SWOT dla poszczególnych obszarów problemowych 36

4.1 Obszar I: Warunki rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży - profilaktyka kryzysów zdrowia psychicznego mieszkańców 37

4.2 Obszar II: organizacja wsparcia i opieki nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi 38

4.3 Obszar III: Dysfunkcje życia rodzinnego i społecznego 39

4.4 Obszar IV: infrastruktura społeczna i zasoby kadrowe służące świadczeniu usług publicznych 40

5 Obszary problemowe i kierunki działań naprawczych: 41

6 Misja i wizja Gminy Zabierzów dla obszaru problemów społecznych 44

7 Siatka celów i działań: 53

8 Ramy finansowe strategii 61

9 Monitoring i ewaluacja 64

Spis Tabel 67

Spis Rysunków 67

Wprowadzenie

Opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie jest zadaniem obowiązkowym, wynikającym wprost z przepisów ustawy o pomocy społecznej, które równocześnie wyznaczają zakres rzeczowy tego opracowania:[1] Art. 17. 1.: „Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka" Zakres rzeczowy strategii definiuje art. 16b.2[2].: „Strategia, o której mowa w ust. 1, zawiera w szczególności: 1) diagnozę sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych; 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią; 3) określenie: a) celów strategicznych projektowanych zmian, b) kierunków niezbędnych działań, c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych, d) wskaźników realizacji działań".

Dla skutecznego i efektywnego zarządzania zadaniami polityki społecznej, w tym pomocy społecznej, niezbędne jest wytyczenie długofalowej wizji rozwoju dla tego obszaru oraz wskazanie celów, z których wynikać będą konsekwentnie zaplanowane działania i racjonalnie przypisane im wydatki. Zaspokajanie szeroko rozumianych potrzeb społecznych wiąże się z rozwojem nie tylko świadczeń, ale przede wszystkim usług społecznych, które pozwoliłyby osobom w trudnej sytuacji uzyskać niezbędne wsparcie, konieczne do dalszego, samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Zagadnienia ujęte w strategii muszą odpowiadać zadaniom nałożonym na gminę ustawą o samorządzie gminnym. W zakresie polityki społecznej[3] są to m.in. sprawy: pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, polityki prorodzinnej, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych, współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych. Ustawa o samorządzie gminnym w sposób bardzo ogólny wskazuje zakres zadań społecznych, szczegółowe obowiązki gminy wynikają z przepisów szczególnych. I tak w zakresie rozwiązywania problemów społecznych obowiązują przepisy:

- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2026 poz. 639 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych: art.2 ust.1 pkt 1-14: „Usługi społeczne oznaczają działania z zakresu: 1) polityki

[1] art. 16b ust.1,2; art.17 ust.1 ustawy o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2026 poz. 639) z póź. zmianami

[2] art.16b ust.3: Strategia, o której mowa w ust. 1, opracowana przez gminę i powiat określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338 ze zm.), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie."

[3] art. 7ust.1. ustawy o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2026 r. poz. 662)

prorodzinnej, 2) wspierania rodziny, 3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej" (Dz. U. z 2026 r. poz. 165 z późn. zm.);

- ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 1240);
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 980);
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz.U. z 2026 r., poz. 508);
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1673);
- ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (tj. Dz. U. z 2026 r. poz. 110 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1718);
- ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 884);
- ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. z 2025 r. poz. 620 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.).

Zaproponowane w dokumencie strategicznym działania uwzględniają kompetencje i obowiązki nałożone na gminę powyższymi przepisami prawa.

Metodyka pracy nad opracowaniem dokumentu „Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Zabierzów”

Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy dla Zabierzów została opracowana z wykorzystaniem następujących źródeł informacji:

- analiza danych,
- warsztaty.

Analiza danych obejmowała dokumenty dotyczące charakterystyki sytuacji społecznej, demograficznej i gospodarczej, z uwzględnieniem uwarunkowań prawno –systemowych, określonych w podstawowych dokumentach planistycznych i programowych dla gminy, powiatu i województwa.

Warsztaty realizowane były z przedstawicielami jednostek organizacyjnych i organizacji pozarządowych. Uczestnicy warsztatów wskazali listę najistotniejszych problemów społecznych z punktu widzenia zadań instytucji i organizacji przez nich reprezentowanych.

Zidentyfikowane w trakcie warsztatów problemy obejmowały:

- dysfunkcje życia rodzinnego,
- bezrobocie,
- problemy demograficzne – starzejące się społeczeństwo,
- niepełnosprawność,
- długotrwała choroba.

Ponadto dużo wskazań dotyczyło zagadnień **zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży,** zagrożeń różnego rodzaju uzależnieniami, a w szczególności behawioralnymi, związanymi z nadużywaniem technologii cyfrowych.

Wyłonione zagadnienia zostały pogrupowane w obszary problemowe i oszacowane pod względem natężenia ich występowania i znaczenia dla sytuacji społecznej w gminie. Kolejnym zadaniem uczestniczących w warsztatach było: przeprowadzenie analizy przyczyn i skutków wyłonionych, dominujących problemów społecznych, wokół których powinny skoncentrować się propozycje rozwiązań w strategii, przeprowadzenie analizy SWOT i wskazanie kierunków działania, określenie wizji i misji.

Efektem pracy zespołów oraz analizy danych było wyodrębnienie obszarów priorytetowych dla strategii rozwiązywania problemów społecznych i odpowiadających im zagadnień problemowych w gminie.

Projekt Strategii został przekazany do zaopiniowania koordynatorowi do spraw opieki długoterminowej, zgodnie z art. 16b ust. 2a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Odniesienia Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Zabierzów do podstawowych dokumentów planistycznych gminy, powiatu i województwa:

Powiązania ze Strategią Rozwoju Gminy Zabierzów do roku 2030[4] .

Dokument określa główne kierunki (domeny) rozwoju gminy pod względem gospodarczym, środowiskowym i społecznym. Szczegółowa analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w tych obszarach pozwoliła na określenie celu głównego będącego aspiracją rozwojową gminy podejmującej mądry i odpowiedzialny rozwój gospodarczy, społeczny i przestrzenny odczuwalny przez mieszkańców. Ważnym elementem tego rozwoju jest prowadzenie tych działań z poszanowaniem przyrody. Tak rozbudowana misja rozwoju gminy pozwoliła na wyodrębnienie 3 obszarów (domen) rozwoju.

I. Środowisko przede wszystkim:
   a) Ochrona środowiska naturalnego gminy;
   b) Przeciwdziałanie zmianom klimatu i działania adaptacyjne;
   c) Zdrowi i ekologicznie świadomi mieszkańcy.
II. Stąd wszędzie blisko – gmina Zabierzów dostępna i dobrze skomunikowana:
   a) Bezpieczny i efektywny system komunikacji publicznej w gminie Zabierzów;
   b) Nowoczesna administracja, dostępna gmina;
   c) Skuteczna, wspierająca rozwój gminy współpraca ponadlokalna.
III. Inspirujące miejsce do życia – gmina Zabierzów zapewniająca komfortową przestrzeń do nauki, wypoczynku i rozwijania pasji:
   a) Nowoczesna oferta kulturalna w zasięgu ręki;
   b) Bezpieczne i przyjazne przestrzenie publiczne sprzyjające aktywności mieszkańców;
   c) Dobre warunki rozwoju mądrego i zaangażowanego młodego pokolenia oraz dbałość o potrzeby seniorów.

Powiązania ze Strategią Rozwoju Powiatu Krakowskiego na lata 2021-2030 „Powiat Krakowski 2030”[5]

W strategii rozwoju powiatu krakowskiego problematyka społeczna uwzględniona została w **obszarze 5.1. – Społeczeństwo**.

[4] Uchwała nr XXIX/324/21 Rady Gminy Zabierzów z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Zabierzów do 2030 r.
[5] Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2021 r., poz. 411.

Szczegółowa analiza mocnych i słabych stron oraz wskazanie szans i zagrożeń występujących w tym obszarze pozwoliły na wskazanie celów strategicznych:

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie systemu świadczenia usług pomocy społecznej i usług zdrowotnych poprzez:

a) Rozwój infrastruktury oraz usług zdrowotnych i usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia;
b) Doskonalenie systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Cel strategiczny 2. Kształtowanie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego powiatu krakowskiego poprzez:

a) Kształtowanie warunków rozwoju kapitału społecznego;
b) Wspieranie i upowszechnianie działań w zakresie kultury i sportu;
c) Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Powiązania ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krakowskim na lata 2021-2026 [6]

W strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu krakowskiego jako priorytetowe wskazano następujące obszary działania:

I. **System wsparcia dzieci i rodziny**
II. **Przeciwdziałanie problemom związanym z uzależnieniami i przemocą**
III. **Zasoby instytucjonalne i kadry służb społecznych**
IV. **Osoby niepełnosprawne oraz starsze**

Dla wyżej wymienionych obszarów wskazano następujące cele strategiczne i operacyjne:

I. System wsparcia dzieci i rodziny:

Cel strategiczny 1: Wzmocnienie systemu wsparcia dzieci i rodziny ze szczególnym uwzględnieniem pieczy zastępczej:

a) Cel operacyjny 1: Rozwój systemu pieczy zastępczej poprzez poprawę jakości świadczonych usług i poszerzenie kanałów przekazywania informacji;

[6] Uchwała Nr XXX/340/2021 Rady Powiatu w Krakowie z dnia 28 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krakowskim na lata 2021 - 2026" wraz ze zmianami przyjętymi uchwałą nr XLIII/465/2022 rady powiatu w Krakowie z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie zmiany Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krakowskim na lata 2021 – 2026

b) Cel operacyjny 2. Wsparcie osób usamodzielniających się oraz pomoc w planowaniu kariery zawodowej poprzez dostosowanie kwalifikacji do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy;
c) Cel operacyjny 3. Poprawa warunków rozwoju rodzin w procesie wychowania dzieci i zapewnienie wysokiej jakości kształcenia i poradnictwa;
d) Cel operacyjny 4. Zapewnienie pomocy w sytuacjach trudnych poprzez doskonalenie systemu wspierania rodziny;
e) Cel operacyjny 5. Rozwój infrastruktury dotyczącej bazy lokalowej, włączają dostosowanie jej do pełnienia założonych funkcji;
f) Cel operacyjny 6. Współpraca i wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych.

II. Przeciwdziałanie problemom związanym z uzależnieniami i przemocą

Cel strategiczny 2: Przeciwdziałanie problemom związany**m** z uzależnieniami i przemocą na terenie powiatu:

a) Cel operacyjny 1. Wspieranie rozwoju podmiotów udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie lub uzależnieniami, a także nawiązywanie oraz wzmacnianie współpracy pomiędzy podmiotami;
b) Cel operacyjny 2. Rozwój i promocja usług związanych ze wsparciem osób uzależnionych;
c) Cel operacyjny 3. Badanie i monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie i uzależnienia oraz skuteczności działań pomocowych a także upowszechnianie informacji na temat tych zjawisk i możliwości udzielenia wsparcia.

III Zasoby instytucjonalne i kadry służb społecznych

Cel strategiczny 3: Wzmocnienie zasobów instytucjonalnych (w tym ich dostępności), a także rozszerzanie świadczonych usług oraz rozwój i wsparcie kadr instytucji zajmujących się szeroko rozumianą pomocą społeczną:

a) Cel operacyjny 1. Rozwój usług instytucjonalnych;
b) Cel operacyjny 2. Rozwój i wsparcie kadry placówek świadczących usługi społeczne, a także promowanie idei wolontariatu wśród społeczeństwa;
c) Cel operacyjny 3. Rozwój infrastruktury oraz zwiększanie dostępności placówek świadczących usługi społeczne.

IV Osoby niepełnosprawne oraz starsze

Cel strategiczny 4: Wsparcie osób niepełnosprawnych oraz starszych na terenie powiatu krakowskiego:

a) Cel operacyjny 1. Rozwój bazy lokalowej i placówek umożliwiających skuteczną pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym;
b) Cel operacyjny 2. Zwiększenie poziomu aktywizacji i skuteczności rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
c) Cel operacyjny 3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych;

d) Cel operacyjny 4. Tworzenie miejsc oraz podmiotów służących aktywizacji, integracji i wsparcia osób w wieku senioralnym;
e) Cel operacyjny 5. Zwiększenie współpracy podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz starszych z powiatu krakowskiego;
f) Cel operacyjny 6. Wsparcie środowiskowe i pomoc społeczna osobom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom.

Powiązania ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2021-2030[7]

Dokument zakłada zrównoważony rozwój Małopolski w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym. Jego osiągnięciu mają służyć wyznaczone główne kierunki polityki w następujących obszarach:

W **obszarze I „Małopolanie”** zwrócono szczególną uwagę na następujące aspekty życia społecznego.

Małopolskie rodziny:

a) Wyrównywanie szans rozwojowych;
b) Działania skierowane do seniorów;
c) Wsparcie nieformalnych opiekunów wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;
d) Poprawa warunków pracy i prestiżu służb pomocy i integracji społecznej.

Opieka zdrowotna:

a) Edukacja zdrowotna i działania profilaktyczne w celu zapobiegania niepełnosprawności,edukacja i doskonalenie kadr medycznych;
b) Dostosowanie profilu różnorodnych świadczeń medycznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa;
c) Poprawa dostępności i poziomu świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej;
d) Zapewnienie wysokiej jakości usług lecznictwa szpitalnego;
e) Rozwój usług opieki długoterminowej;
f) Kształtowanie postaw i nawyków zwiększających bezpieczeństwo zdrowotne;
g) Rozwój profesjonalnej pomocy w sferze zdrowia psychicznego;
h) Wdrażanie systemowych rozwiązań sprzyjających współpracy między podmiotami świadczącymi usługi zdrowotne;
i) Inwestowanie w infrastrukturę i programy badawczo rozwojowe.

Bezpieczeństwo:

a) Budowanie świadomości społecznej wobec sytuacji kryzysowych, unikania zagrożeń oraz reagowania w przypadku ich wystąpienia;

[7] Uchwała nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030.

b) Bezpieczeństwo sanitarno-epidemiologiczne;
c) Współpraca służb.

Sport i rekreacja:

a) Rozbudowa oraz modernizacja ogólnodostępnej bazy sportowo rekreacyjnej w tym infrastruktury przyszkolnej;
b) Zapewnienie atrakcyjnej oferty sportowej i rekreacyjnej zachęcającej mieszkańców do uprawiania aktywności fizycznej;
c) Wsparcie dla działań organizacji pozarządowych;
d) Kształcenie i doskonalenie wykwalifikowanej kadry trenersko-instruktorskiej;
e) Poprawa dostępności sportowej infrastruktury treningowo-widowiskowej;
f) Organizacja imprez sportowych o zasięgu krajowym oraz międzynarodowym.

Kultura i dziedzictwo:

a) Rozwój programów edukacyjnych dedykowanych różnym grupom odbiorców realizowanych w oparciu o potencjał sektora kultury;
b) Zachowanie i budowa tożsamości Małopolan w oparciu o tradycję i duchowość miejsca z jednoczesnym wykorzystaniem potencjału innowacji.

Edukacja:

a) Przejście od modelu kształcenia wiedzy do kształcenia kompetencji w tym kompetencji uniwersalnych;
b) Doskonalenie systemu kształcenia nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia;
c) Podniesienie jakości przygotowania praktycznego do podejmowania pracy w zawodach deficytowych;
d) Poprawa zdolności placówek edukacyjnych do efektywnego korzystania z technologii cyfrowych;
e) Uwzględnienie w edukacji indywidualnych potrzeb uczniów;
f) Promocja korzyści z uczenia się przez całe życie.

Rynek pracy:

a) Wsparcie osób z deficytami w zakresie kompetencji społeczno-zawodowych poszukującej lepszej jakości zatrudnienia;
b) Poprawa mobilności zawodowej oraz przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy;
c) Poprawa dostępności i kompleksowości wsparcia udzielanego poprzez podmioty realizujące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem;
d) Wdrażanie rozwiązań z zakresu zarządzania wiekiem i kompetencjami pracowników;
e) Projekty ułatwiające godzenie pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi;
f) Prowadzenie kompleksowych i skoordynowanych działań w zakresie doradztwa i poradnictwa zawodowego obejmującego wszystkie poziomy edukacji i etapy życia;
g) Zwiększanie efektywności działania służb zatrudnienia.

Powiązania z krajowymi i wojewódzkimi dokumentami planistycznymi wyznaczającymi kierunki rozwoju usług społecznych:[8]

- Regionalnym Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023 - 2025 z perspektywą do 2030 r. oraz
- Strategią Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)[9]

Przygotowując strategię rozwiązywania problemów społecznych w gminie Zabierzów na kolejne 4 lata nie sposób pominąć wytycznych Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023 - 2025 z perspektywą do 2030 r., który jest dokumentem wdrożeniowym dla Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030". Tworzy on wraz z krajową Strategią Rozwoju Usług Społecznych, spójną architekturę dokumentów kierunkowych dla procesu deinstytucjonalizacji. Dokumenty te mające status polityki publicznej powinny odgrywać istotną rolę jako podstawa decyzji podejmowanych przez JST w zakresie rozwijania oferty usług środowiskowych,

W wielu dokumentach organizacji międzynarodowych, w tym Unii Europejskiej, wymienia się rozwój usług społecznych jako ważny cel realizowanej polityki społecznej, który powinien stanowić priorytet w działaniach państw przez tworzenie strategii i programów rozwoju usług społecznych i socjalnych. Usługi społeczne stanowią coraz ważniejszy komponent polityki społecznej państwa. Jest to związane z takimi procesami jak zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa, przeobrażenia rynków pracy, wzrost liczby potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami, nowe zapotrzebowanie na kompetencje i kwalifikacje, przeobrażenia w obrębie rodziny, nowe formy wykluczenia społecznego, nowe ryzyka socjalne.

Usługi społeczne, obok polityki zabezpieczenia dochodu, są istotnym komponentem polityki społecznej, ponieważ prowadzą do poprawy stanu psychofizycznego osób w sensie indywidualnym i zbiorowym lub do zmiany ich sytuacji życiowej. Usługi społeczne, które są udostępniane i organizowane w sposób profesjonalny, realnie wpływają na podniesienie jakości życia osób i rodzin. Należy podkreślić, że usługi społeczne są generalnie dedykowane wszystkim, ale w sposób szczególny tym osobom, które z racji swoich indywidualnych cech i szeroko rozumianych uwarunkowań mogą być narażone na jakikolwiek przejaw wykluczenia społecznego czy dyskryminacji. Dotyczy to w szczególności: a) dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, b) osób z niepełnosprawnościami i osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, c) osób w kryzysie psychicznym, d) osób starszych, e) osób w kryzysie bezdomności, f) wszystkich innych grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Usługi społeczne, zgodnie z najnowszymi badaniami naukowymi i wytycznymi UE w tym zakresie, powinny być organizowane w sposób, który zapewni najbardziej

[8] Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023 - 2025 z perspektywą do 2030 r.(uchwała ZWM 1423/21 z dnia 7 października 2021 r., w sprawie planu zarządzania strategią rozwoju województwa „Małopolska 2030" oraz uchwała zmieniająca nr 1853/23 z dnia 3 października 2023 roku)
[9] UCHWAŁA NR 135 RADY MINISTRÓW z dnia 15 czerwca 2022 r. MP z dnia 10 sierpnia 2022 r. Poz. 767

przyjazne i optymalne warunki realizacji potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Stąd też przyjmuje się, że usługi społeczne w przyszłości powinny mieć charakter bardziej zdeinstytucjonalizowany, co oznacza rozwój usług środowiskowych w miejscu zamieszkania[10] Deinstytucjonalizacja oznacza proces rozwoju usług społecznych świadczonych na rzecz wspólnoty lokalnej, który ma umożliwić pozostawanie każdej osoby potrzebującej wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, jak najdłużej w swoim środowisku zamieszkania, w otoczeniu rodziny i społeczności lokalnej. Deinstytucjonalizacja nie może być utożsamiana z zamykaniem placówek opieki całodobowej. Ma ona stworzyć warunki do ich przekształcenia w taki sposób, aby oferowały kompleksową ofertę, zarówno dzienną jaki i całodobową, a sposób ich organizacji i świadczenia uwzględniał prymat form wsparcia świadczonych w społeczności lokalnej[11]. Celem w rozwijaniu usług na rzecz osób starszych jest wspieranie ich w utrzymaniu niezależności, umożliwiającej jak najdłuższe funkcjonowanie w środowisku lokalnym. Dokument ten[12] wskazuje m.in. na konieczność podejmowania działań mających na celu zwiększenie dostępności i jakości usług opieki długoterminowej we wszystkich dostępnych formach, w szczególności w powiatach o ograniczonej dostępności. Aktualizacja planu w roku 2024 wskazuje, że najmniejsza dostępność do opieki długoterminowej na terenie województwa dotyczy powiatów: krakowskiego, oświęcimskiego, tarnowskiego, wadowickiego, zaś rekomendowane kierunki działań obejmują w szczególności:

- działania mające na celu skrócenie kolejek oczekujących na świadczenia zdrowotne do zakładów stacjonarnych w opiece długoterminowej.
- dostosowanie infrastruktury opieki długoterminowej do rosnących potrzeb związanych z pogłębiającą się niekorzystną sytuacją demograficzną oraz epidemiologiczną w regionie.
- zapewnienie dostępności do opieki stacjonarnej w powiatach, w których dany typ opieki nie występuje.

[10] j.w.

[11] Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023 - 2025 z perspektywą do 2030 r

[12] Wojewódzki Plan Transformacji województwa małopolskiego na lata 2022-2026

Diagnoza uwarunkowań społeczno-gospodarczych Gminy Zabierzów

Finanse

Tabela 1 Finanse gminne – dochody i wydatki gminy

Kategoria	2025	2024
Dochody ogółem (w mln)	262,9	243,8
Dochody na 1 mieszkańca (tys.)	8,8	8,2
Wydatki ogółem (w mln)	235,7	258,3
Wydatki na 1 mieszkańca (tys.)	8,8	8,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: bank danych lokalnych GUS

Pod względem wielkości budżetu gmina Zabierzów zajmuje 3 lokatę w powiecie[13].

Dochody gminy Zabierzów w 2025 roku wyniosły 262,9 mln złotych, co daje 8 814. tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Biorąc pod uwagę ogólną sumę dochodów z subwencji i udziałów w podatkach, w porównaniu do roku 2024, budżet gminy w roku 2025 powiększył się o 13%.[14]

Tabela 2 Wydatki z budżetu gminy według działów

Kategoria	2025	2024
Oświata i wychowanie	107 351 901,81	100 258 880,8
Kultura fizyczna	4 193 788,68	11 682 970,55
Pomoc społeczna	12 109 983,41	10 172 858,76
Ochrona zdrowia	2 504 986,82	2 551 360,69
Edukacyjna opieka wychowawcza	2 821 293, 51	2 517 296, 68

Źródło: GUS Statystyczne Vademecum Samorządowca: https://svs.stat.gov.pl/1618/3/183

Ludność:

Powiat Krakowski jest drugim, po mieście Kraków, obszarem o największej liczbie mieszkańców w województwie małopolskim, zaś gmina Zabierzów trzecią w powiecie. Gmina Zabierzów należy do stosunkowo gęsto zaludnionych w powiecie, liczba mieszkańców na 1 km2 przewyższa średnią

[13] https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica
[14] https://bip.malopolska.pl/ugzabierzow,a,2882469,raport-o-stanie-gminy-za-2025-r.html

wartość wskaźnika dla powiatu i wynosi ok 300 mieszkańców na 1 km2. Pod względem demograficznym struktura ludności przedstawia się następująco:

Tabela 3 Struktura demograficzna ludności

Wskaźnik	Wartość wskaźnika dla powiatu krakowskiego	Pozycja w województwie	Wartość wskaźnika dla gminy Zabierzów	Pozycja w powiecie
Ludność ogółem	304 427	2	29 837	3
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	20,84%	6	20,61%	9
Ludność w wieku produkcyjnym	58,89%	11	58,21%	18
Ludność w wieku poprodukcyjnym	20,27%	17	21,18%	7
Gęstość zaludnienia	247,3	16	300,1	5
Ludność w wieku 60+	22,95%	5	23,91%	10
Wskaźnik podwójnego starzenia	15,28%	6	15,87%	11
Wskaźnik wsparcia	10	4	10	11
Wskaźnik obciążenia demograficznego	69,8	10	71,8	13
Przyrost naturalny	-1,67	14	-3,06	11
Indeks starości	102	6	b.d.	b.d.

Źródło: https://obserwator.rops.krakow.pl/portraitcommune/

59,9% mieszkańców gminy żyje w małżeństwie, 27,2% jest stanu wolnego, 5,1% jest po rozwodzie, a 7,6% to wdowy/wdowcy. Porównując wskaźniki charakteryzujące ludność zamieszkującą na terenie gminy Zabierzów, widzimy, że ich wartości są zbliżone do średnich dla całego powiatu. Natomiast w zestawieniu z wartościami dla poszczególnych gmin w obrębie powiatu, obraz istotnych czynników, z punktu widzenia dynamiki zjawisk społecznych, wskazuje na niektóre niekorzystne tendencje. I tak niepokoić może wskaźnik przyrostu naturalnego, który jest prawie dwukrotnie niższy niż średnia dla powiatu krakowskiego. Gmina Zabierzów ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -91. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,06 na 1000 mieszkańców gminy. Dodatkowo wskaźnik obciążenia demograficznego – pokazujący liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym jest też jednym z wyższych w powiecie. Liczba osób powyżej 60 roku życia a wśród nich udział osób powyżej 80 roku życia dorównuje wartościom średnim dla powiatu. Mimo iż aktualnie średni wiek mieszkańców gminy wynosi 41 lat (42,7 dla kraju), to dane demograficzne wskazują na proces starzenia się ludności gminy.

Wykształcenie mieszkańców:

Poziom wykształcenia mieszkańców gminy kształtuje się na średnim poziomie województwa małopolskiego. Ponad 60% reprezentuje wykształcenie wyższe i policealne a tylko 3,3% nie posiada żadnego wykształcenia:

Tabela 4 Poziom wykształcenie mieszkańców

Poziom wykształcenia	Gmina Zabierzów	Województwo małopolskie
wyższe	26.5%	26,3%
Średnie i policealne	33.2%	34,2%
policealne	3,0%	3,3%
Średnie ogólne	10.9%	11,2%
Średnie zawodowe	23,2%	22,6%
Podstawowe ukończone	10,8%	11,0%
Bez wykształcenia	3,3%	3,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zabierzow

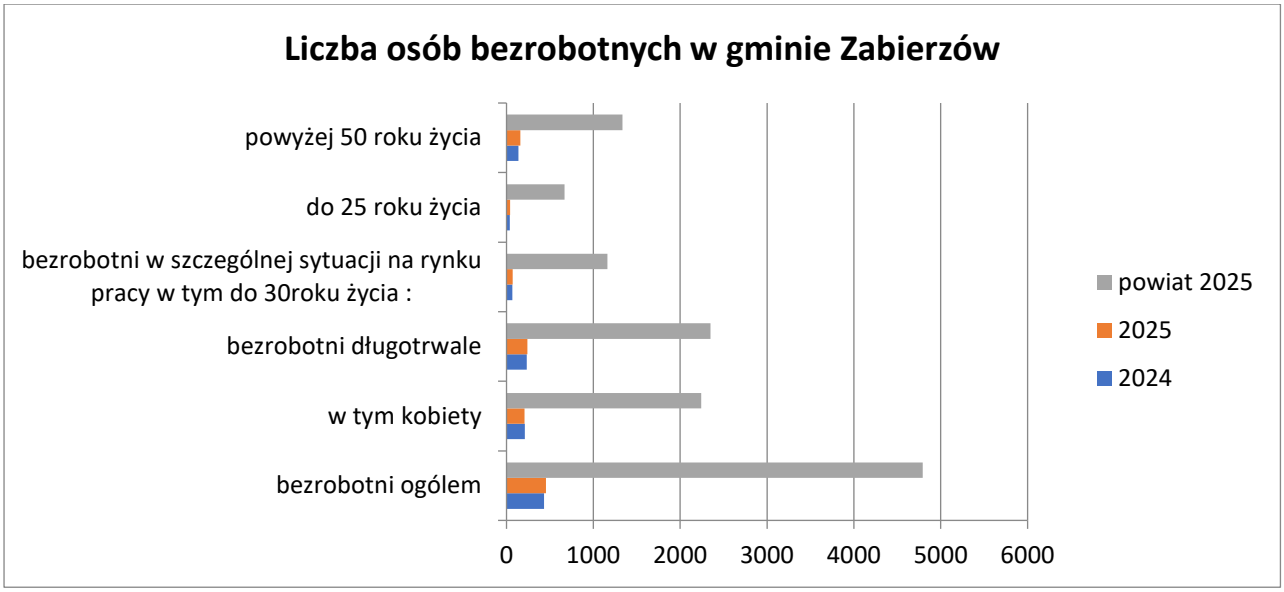
Aktywność zawodowa i rynek pracy

Według statystyk Powiatowego Urzędu Pracy w Krakowie na koniec 2025 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych nieznacznie wzrosła w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła 454 osoby co stanowi ok 2,6 % ludności w wieku produkcyjnym. Wśród zarejestrowanych długotrwale bezrobotni stanowili ok 53% (239 osób). Stopa bezrobocia w 2024 roku wynosiła 4,3 % (średnia dla województwa 4,2%).

Tabela 5 Aktywność zawodowa mieszkańców

Kategoria	2024	2025	Powiat 2025
Bezrobotni ogółem	433	454	4 791
w tym kobiety	210	209	2 240
Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy	342	b.d.	3642
w tym: bezrobotni do 30 r. życia	67	70	1 162
w tym: bezrobotni do 25 r. życia	38	40	667
powyżej 50 roku życia	138	160	1 334
długotrwale bezrobotni	232	239	2 347

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://uppk.pl/statystyka/MRPiPS-01_Z3_2025_12.pdf

Bezrobotni zarejestrowani w PUP w Krakowie
Źródło: https://uppk.pl/statystyka/MRPiPS-01_Z3_2025_12.pdf

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Zabierzów 14,3% pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 34,9% w przemyśle i budownictwie, a 29,1% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,8% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). W 2025 powiększyła się liczba podmiotów gospodarczych co sprzyja zapewne wzrostowi gospodarczemu w ogóle.

Tabela 6 Liczba podmiotów gospodarczych

Kategoria	2024	2025
Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON ogółem	4 907	5 145
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1 645	1713
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 ty. ludności	1 223	1 276

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: https://svs.stat.gov.pl/1618/3/183

Poziom dochodów z aktywności zawodowej mieszkańców gminy W 2024 roku[15] nie odbiegał znacząco od średniej krajowej. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Zabierzów wynosiło 8 110,12 PLN, co odpowiada 94.00% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. W roku 2024 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 4 907 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 3 648 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

[15] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zabierzow

Warunki mieszkaniowe[16]:

Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Zabierzów to 10 147 nieruchomości. Na każde 1000 mieszkańców przypada zatem 340 mieszkań. Jest to wartość niewiele mniejsza od wartości dla województwa małopolskiego (396,2 mieszkań) oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski (425,9 mieszkań).
Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Zabierzów to 5,43 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa małopolskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2024 roku w gminie Zabierzów to 150,80 m2 i jest większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa małopolskiego oraz większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 98,02% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 97,32% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 96,83% mieszkań posiada łazienkę, 84,56% korzysta z centralnego ogrzewania, a 92,17% z gazu sieciowego. Dane te pokazują, że standard wyposażenia mieszkań w gminie jest wyższy niż w przeciętnie w województwie i kraju.

Tabela 7 Dostęp do mediów

% ludności korzystającej z	2024	2025
Instalacji wodociągowej	99,03	b.d
kanalizacji	93,0	b.d
Instalacji gazowej	96,8	b.d

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zabierzow

Powyższa sytuacja mieszkaniowa dotyczy osób i rodzin, które własnym staraniem zaspokajają swoje potrzeby mieszkaniowe. Gmina Zabierzów, podobnie jak wiele innych gmin w Polsce, nie dysponuje jednak zasobami mieszkaniowymi, które pozwoliłyby poprawić warunki bytowe rodzinom, których dochody nie kwalifikują do ubiegania się o kredyt, wynajem bądź budowę własnego lokum. Podaż mieszkań komunalnych czy socjalnych wciąż jest znikoma.

Tabela 8 Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe gminy	2024	2025
liczba mieszkań komunalnych	14	14
w tym: mieszkania socjalne	6	6
liczba oczekujących na lokale socjalne	11	11
liczba wniosków o mieszkania komunalne	2	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2025

[16] tamże

Bezpieczeństwo publiczne[17]

W 2024 roku w gminie Zabierzów stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 264 przestępstwa. Oznacza to, że na każde 1000 mieszkańców odnotowano 8,89 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa małopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Zabierzów najwięcej stwierdzono przestępstw przeciwko mieniu - 4,10 (wykrywalność 42%) oraz o charakterze kryminalnym - 5,08 (wykrywalność 67%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 1,20 (98%), o charakterze gospodarczym - 1,70 (30%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,19 (89%).

Aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców

Tabela 9 Imprezy organizowane przez jednostki w 2024 roku oraz liczba uczestników

Kategoria	Liczba	Liczba uczestników
imprezy ogółem	198	8250
seanse filmowe	85	2000
wystawy	7	210
festiwale i przeglądy artystyczne	2	200
koncerty	22	4500
prelekcje, spotkania, wykłady	1	30
imprezy turystyczne i sportowo - rekreacyjne	9	250
konkursy	9	300
pokazy teatralne	1	60
warsztaty	62	700

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zabierzow

Tabela 10 Formy realizacji zainteresowań

Kategoria: Koła / kluby / sekcje i członkowie w 2024 roku	Liczba	Członkowie
ogółem	88	2041
plastyczne/techniczne	13	510
taneczne	5	130
muzyczne	18	325
informatyczne	3	30
Fotograficzne i filmowe	1	13
teatralne	2	38
turystyczne i sportowo rekreacyjne	21	400
literackie	3	70
seniora	22	525

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zabierzow

[17] tamże

Według danych z 2024 w gminie Zabierzów działały 4 biblioteki publiczne i filie posiadające księgozbiór liczący 71 471 wolumenów, z których korzystało ponad 4 tys. czytelników oraz 1 biblioteka/filia naukowa posiadająca księgozbiór liczący 99 351 wolumenów, w tym zbiory specjalne: 39 861, do której należało 30 czytelników. W gminie Zabierzów 1 instytucja posiada sale widowiskowe, w których znajduje się 345 standardowych miejsc dla widzów.

Sport i rekreacja

Pod względem geograficznym gmina Zabierzów zajmuje bardzo atrakcyjny obszar pozwalający uprawiać aktywność fizyczną i rekreacyjną. Występuje tu szereg terenów zielonych z dobrze oznaczoną siecią szlaków turystycznych pieszych i rowerowych, spacerowo-dydaktycznych oraz konnych. Ponadto w poszczególnych wsiach zorganizowane są place zabaw dla dzieci i siłownie na wolnym powietrzu.

Tabela 11 Baza sportowa i rekreacji

Kategoria: baza sportowa i rekreacja	2025	2024
Kluby sportowe	20	20
baseny	1	1
Obiekty z zapleczem konferencyjnym	2	2
Turystyczne obiekty noclegowe	7	5
Centrum kultury	1	1
Pokój zabaw dla dzieci	2	2

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica

Oświata i opieka nad dziećmi

Tabela 12 Placówki oświatowe

Kategoria: placówki oświatowe i liczba dzieci	2025	2024
10 publicznych placówek oświatowych: • 1 zespół szkolno-przedszkolny • 7 szkół podstawowych • 1 przedszkole samorządowe • 1 poradnia psych-ped.	2573	2432
4 niepubliczne szkoły podstawowe	682	725
oddz. przedszkolny w niepublicznych szk.	89	76
8 oddz. przedszkolnych w samorządowych szkołach podstawowych	669	
Opieka nad dziećmi do lat 3: Liczba żłobków	5	
Liczba dzieci w żłobkach	137	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: raport o stanie gminy 2025
https://bip.malopolska.pl/ugzabierzow,a,2882469,raport-o-stanie-gminy-za-2025-r.html

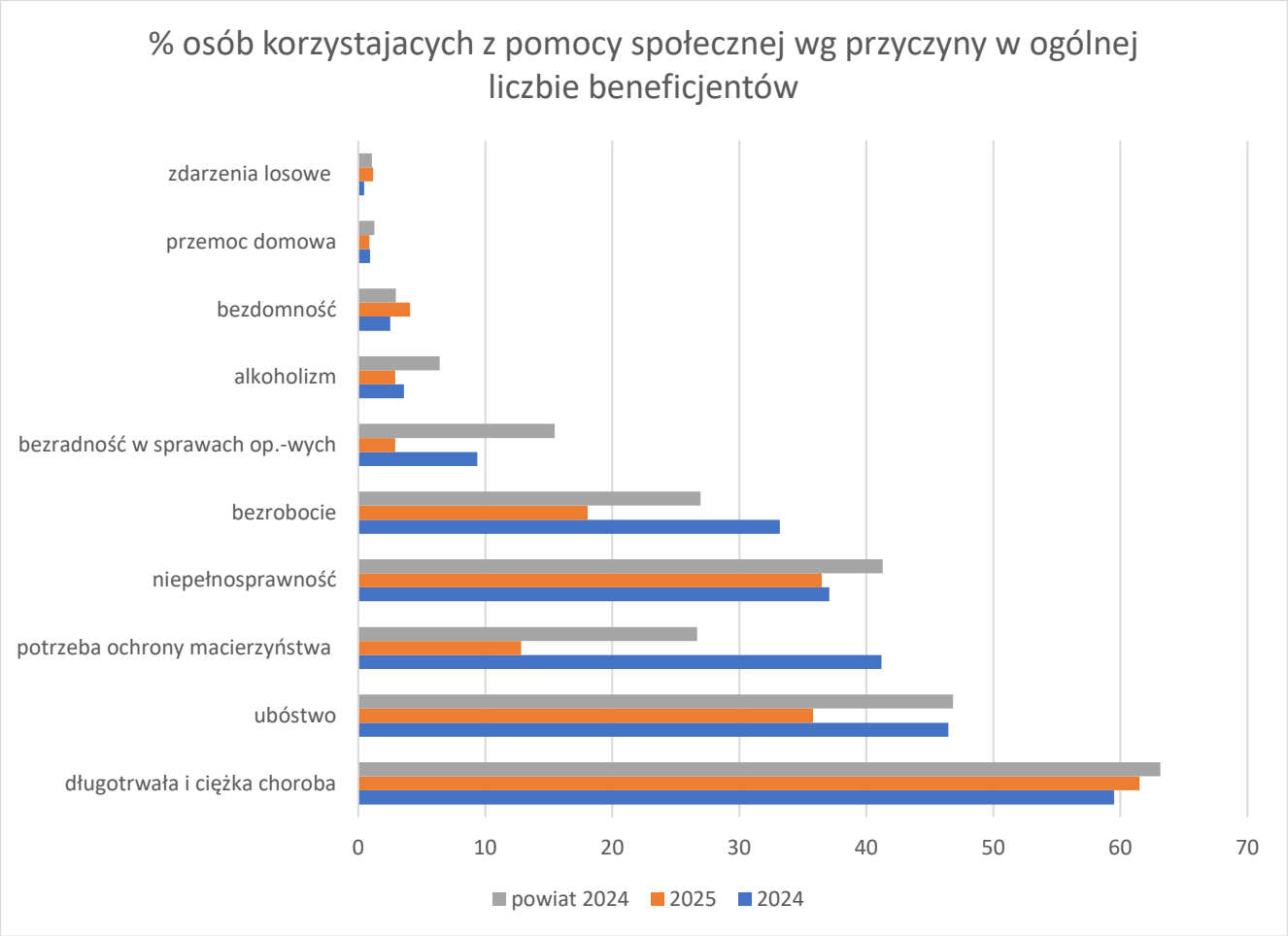
Pomoc społeczna:

Wskaźnik deprywacji w gminie Zabierzów w 2025 roku wynosił 1,14% (w roku 2024 – 1.04%) Jest to miara określająca odsetek lub liczbę osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na ogół mieszkańców danej gminy. Obserwujemy nieznaczny wzrost potrzebujących choć liczba korzystających z pomocy społecznej jest niższa od średniej dla powiatu krakowskiego (2,02%).
Wśród powodów korzystania z pomocy społecznej i wsparcia instytucji pomocowych od kilku lat dominują: długotrwała, ciężka choroba, niepełnosprawność, niskie dochody i związane z tym bezrobocie będące główną przyczyną ubóstwa. Można powiedzieć, iż są to przyczyny niezależne. Osoby dotknięte tymi problemami najczęściej nie są w stanie zapewnić sobie własnym staraniem warunków życia na poziomie pozwalającym na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych. Do tych kategorii beneficjentów kierowane są świadczenia i usługi społeczne.

Tabela 13 Przyczyny korzystania z pomocy społecznej

Problemy społeczne/ powody korzystania z pomocy społecznej		2024			2025		
		Liczba rodzin ogółem	w tym na wsi	l. osób w rodzinach	Liczba rodzin ogółem	w tym na wsi	l. osób w rodzinach
Ubóstwo		118	116	203	123	122	234
Sieroctwo		1	1	3	1	1	3
Bezdomność		11	9	11	14	12	14
Potrzeba ochrony macierzyństwa		41	41	180	44	44	201
w tym	Wielodzietność	16	16	94	22	22	126
Bezrobocie		68	67	94	62	61	139
Niepełnosprawność		112	111	162	125	124	188
Długotrwała lub ciężka choroba		176	174	260	211	210	326
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego /ogółem/		10	10	41	10	10	43
w tym	Rodziny niepełne	5	5	15	5	5	16
w tym	Rodziny wielodzietne	3	3	18	4	4	22
Przemoc domowa		2	2	4	3	3	7
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi		0	0	0	0	0	0
Alkoholizm		10	10	16	10	10	15
Narkomania		0	0	0	2	2	2
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego		3	3	3	1	1	1
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą		0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe		2	2	2	4	4	7
Sytuacja kryzysowa		0	0	0	1	1	4
Klęska żywiołowa lub ekologiczna		0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za rok 2024 i 2025

Rysunek 1 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
Opracowanie własne na podstawie: https://obserwator.rops.krakow.pl/portraitcommune/data

Tabela 14 Odsetek osób korzystających z pomocy wg przyczyny w liczbie beneficjentów ogółem

Przyczyna	2024	2025	powiat 2024
długotrwała i ciężka choroba	59,5	61,51	63,14
ubóstwo	46,45	35,8	46,81
potrzeba ochrony macierzyństwa	41,19	12,82	26,68
niepełnosprawność	37,07	36,49	41,29
bezrobocie	33,18	18,07	26,94
bezradność w sprawach op.-wych	9,38	2,91	15,46
alkoholizm	3,6	2,91	6,42
bezdomność	2,52	4,08	2,95
przemoc domowa	0,92	0,87	1,27
zdarzenia losowe	0,46	1,16	1,07

Źródło: Opracowanie na podstawie https://obserwator.rops.krakow.pl/portraitcommune/data

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej największy odsetek stanowią osoby samotne, prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe. Jednocześnie dominującą przyczyną korzystania z pomocy jest długotrwała choroba, niepełnosprawność, niskie dochody w tym z powodu bezrobocia oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

Tabela 15 Typy rodzin objętych pomocą społeczną

Kategoria	2024			2025		
	l. rodzin ogółem	w tym na wsi	l. osób w rodzinach	l. rodzin ogółem	w tym na wsi	L. osób w rodzinach
Rodziny ogółem	305	300	546	348	342	690
Z tego:						
o liczbie osób 1	201	196	201	208	202	208
o liczbie osób 2	41	41	82	50	50	100
o liczbie osób 3	24	24	72	32	32	96
o liczbie osób 4	18	18	72	25	25	100
o liczbie osób 5	8	8	40	18	18	90
o liczbie osób 6 i więcej	13	13	82	15	15	96
w tym rodziny z dziećmi ogółem	58	58	240	70	70	310
w tym rodziny: z 1 dz.	19	19	53	22	22	75
z 2 dzieci	19	19	72	26	26	107
z 3 dzieci	9	9	45	13	13	69
z 4 dzieci	8	8	49	5	5	30
z 5 dzieci	3	3	21	3	3	21
z 6 dzieci	0	0	0	0	0	0
rodziny niepełne w liczbie rodzin objętych pomocą	19	19	53	12	12	34
w tym: z 1 dz.	10	10	23	8	8	22
z 2 dzieci	8	8	26	4	4	12
z 3 dzieci	1	1	4	0	0	0
Rodziny rencistów i emerytów w liczbie rodzin objętych pomocą	85	85	123	115	115	167

Źródło: MPiPS-03 za rok 2024 i 2025

Osoby i rodziny objęte pomocą społeczną mogą korzystać ze świadczeń o charakterze pieniężnym bądź niepieniężnym. W roku 2024 obserwowano nieznaczny spadek zarówno beneficjantów jak i świadczeń, w roku 2025 zaś liczby te wzrosły. Może to być spowodowane sytuacją na rynku pracy, gdzie obserwowano wzrost liczby bezrobotnych, co miało wpływ na kondycję finansową rodzin.

Liczba i rodzaje świadczeń

Tabela 16 Liczba i rodzaje świadczeń w 2024 i 2025 roku

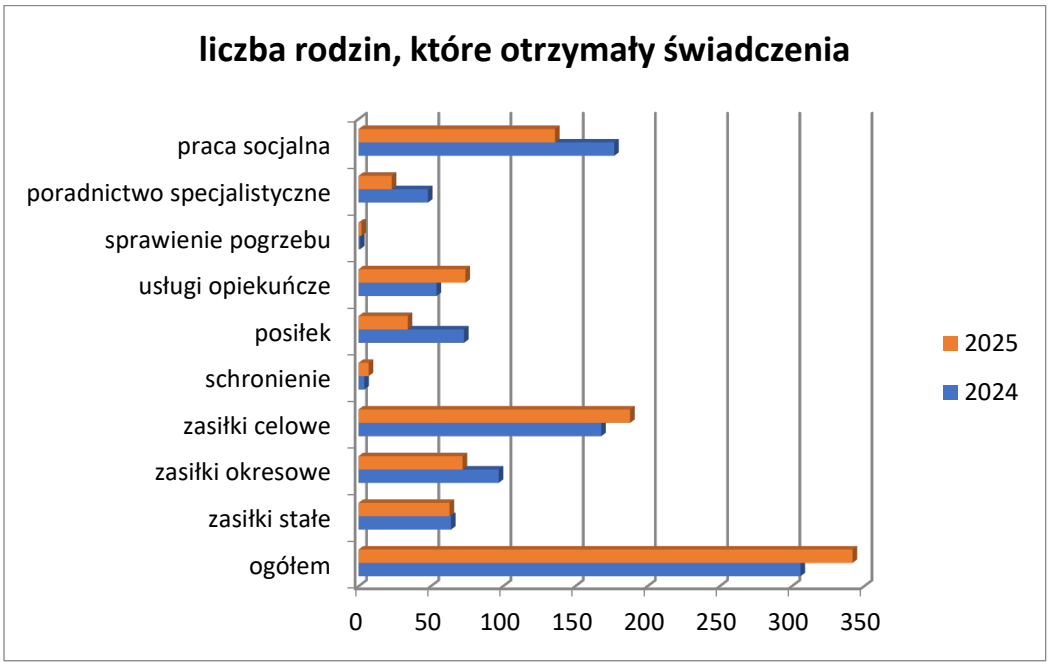
Kategoria:	2025	2024
liczba świadczeń ogółem	34 539	27 397
l. świadczeń niepieniężnych	**31 590**	**24 698**
• l. osób, które otrzymały św. niepieniężne	154	137
• l. rodzin, które otrzymały św. niepieniężne	119	95
• l. rodzin 1-osobowych, które otrzymały św. niepieniężne	60	46
• l. rodzin wielo-osobowych, które otrzymały św. niepieniężne	56	52
l. świadczeń pieniężnych	**2 949**	**2 699**
• l. osób, które otrzymały św. pieniężne	208	185
• l. rodzin, które otrzymały św. pieniężne	204	182
• l. rodzin 1-osobowych, które otrzymały św. pieniężne	132	118
• l. rodzin wielo-osobowych, które otrzymały św. pieniężne	78	71
Kategoria: świadczenia pieniężne		
Liczba zasiłków stałych	647	665
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	63/66	64/66
Liczba zasiłków okresowych	422	446
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	72/182	97/176
posiłek	8499	8 422
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	34/161	34/152
Zasiłki celowe	143	115
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	65/106	69/122
Kategoria: świadczenia niepieniężne		
Praca socjalna		
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	136/313	177/290
Poradnictwo specjalistyczne		
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	23/61	48/105
Kontrakt socjalny	8	5
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	9	7
Kategoria: usługi opiekuńcze		
l. specj. usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	276	323
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	2/9	2/9
l. usług opiekuńczych ogółem	26 820	18 813
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	74/104	51/67
schronienie	60	51
• Liczba rodzin/osób w rodzinach	7/7	4/4

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w gminie Zabierzów za 2025 r. i 2024r

Tabela 17 Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z podziałem na kategorie

liczba rodzin , które otrzymały świadczenie	2024	2025
ogółem	306	342
zasiłki stałe	64	63
zasiłki okresowe	97	72
zasiłki celowe	168	188
schronienie	4	7
posiłek	73	34
usługi opiekuńcze	54	74
sprawienie pogrzebu	1	2
poradnictwo specjalistyczne	48	23
praca socjalna	177	136

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w gminie Zabierzów za 2025 r. i 2024 r.

Dysfunkcje życia w rodzinie

Problemem wymagającym uruchomienia specjalistycznej pomocy jest przemoc domowa. GOPS współpracuje w tym obszarze z innymi instytucjami i służbami w ramach zadań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych. Liczba rodzin dotkniętych tym problemem w ostatnich latach utrzymuje się na podobnym poziomie.

Tabela 18 Przemoc domowa

Przemoc domowa	2025	2024
Liczba założonych Niebieskich Kart	53	52
Liczba zgłoszeń dot. Podejrzenia o występowanie przemocy	18	6
Liczba rodzin dotkniętych przemocą	77	61
Wsparcie psychologa	30 os.	14 os.
Porady prawne	18 os.	14 os.
Grupa wsparcia dla kobiet	11os.	11 os.
Udział w programie korekcyjno - edukacyjnym	19 os.	16 os.
Skierowanie do GKRPA	15	18
Wnioski do Sądu Rodzinnego	16	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdanie opisowe z działalności GOPS w Zabierzowie za 2025

Tabela 19 Przeciwdziałanie problemom alkoholowym

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych: Formy pomocy GKRPA i ich liczba	**2025**	**2024**
Rozmowy motywujące	181	135
Wnioski do Sadu Rodzinnego o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	18	25
Skierowania na badania psychiatryczne	25	15
Skierowania na terapię rodzin	20	16
Prowadzenie świetlic o profilu op.-wych.	22	22
Prowadzenie świetlic o profilu sportowym	24	24
Prowadzenie świetlic o profilu socjo-terapeutycznym	1	1
Prowadzenie świetlic o profilu teatralno-profilaktycznym	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: raport o stanie gminy 2025
https://bip.malopolska.pl/ugzabierzow,a,2882469,raport-o-stanie-gminy-za-2025-r.html

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych często wymaga wsparcia rodziny w ramach pomocy asystenta rodziny. Celem jest w tym przypadku poprawa funkcjonowania rodziny, przede wszystkim w prawidłowej realizacji zadań rodzicielskich a przez to zapobieganie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela 20 Wspieranie rodzin i piecza zastępcza

Wspieranie rodzin i piecza zastępcza	2025	2024
l. rodzin objęta pomocą asystenta rodziny	22	21
l. dzieci w tych rodzinach	42	
l. dzieci skierowanych w pieczy zastępczej	20	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdanie opisowe z działalności GOPS w Zabierzowie za 2024 i 2025

Wsparcie i pomoc rodzinom w wypełnianiu funkcji rodzicielskich[18]

Rodziny, które mają potencjał do samodzielnego rozwiązywania swoich problemów mogą liczyć na wsparcie GOPS zarówno materialne jak i w formie usług:

Tabela 21 Formy pomocy rodzinom

Formy pomocy rodzinom	2025	2024
Pomoc psychologiczna	49 rodzin	29 rodzin
Liczba porad	203	159
Konsultacje prawne	38 rodzin	22 rodziny
l. konsultacji	112	29
Placówki wsparcia dziennego (praca podwórkowa)	12 grup 118 dzieci	45 dzieci

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdanie opisowe z działalności GOPS w Zabierzowie za 2024 i 2025

Osoby uprawnione mogą korzystać dodatkowo z innych form pomocy pieniężnej i rzeczowej przewidzianych w innych przepisach poza ustawą o pomocy społecznej. W 2025 r. w gminie Zabierzów ze świadczeń rodzinnych skorzystały 662 rodziny / 778 osób, zasiłki pielęgnacyjne wypłacono dla 527 osób, świadczenia pielęgnacyjne wypłacono 105 rodzinom, specjalny zasiłek opiekuńczy został wypłacony 2 osobom, zasiłek dla opiekuna wypłacono 1 osobie, jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka wypłacono 13 rodzinom, świadczenie rodzicielskie wypłacono 32 rodzinom.

Tabela 22 Formy świadczeń dla rodzin

Forma świadczenia	2025	2024
Zasiłek rodziny i dodatki	2 137 św.	3 405 św.
Świadczenie alimentacyjne	27 os.	30 os.
Składki zdrowotne		
Składki na ubezpieczenia społ.		
Dodatki mieszkaniowe	3 gosp.	5 gosp.
Program posiłek w szkole	385 os.	337 os.
Program pomoc żywieniowa	284 os.	232 os.
Program osłonowy (zmiana ogrzewania)	4 gosp	2 gosp.
Karta dużej rodziny	141 rodz.	125 rodz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdanie opisowe z działalności GOPS w Zabierzowie za 2024 i 2025

[18] Tabele opracowano na podstawie: Sprawozdania opisowe z działalności GOPS za lata 2024 i 2025
https://gopszabierzow.pl/wp-content/uploads/2025/04/Sprawozdanie-opisowe-z-dzialalnosci-GOPS-w-2024.pdf
https://gopszabierzow.pl/wp-content/uploads/2026/04/Sprawozdanie-opisowe-z-dzialalnosci-GOPS-w-2025.BES .pdf

Tabela 23 Świadczenia w formie dodatków dla rodzin

Rodzaj świadczenia Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego	2025 l. świadczeń	2024 l. świadczeń
Zasiłek rodzinny	2137	3405
Dodatek z tytułu urodzenia się dziecka	3	8
Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	100	130
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	94	143
Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	471	703
Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	122	274
Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	126	197
Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	330	556
Świadczenie rodzicielskie	185	299
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka - becikowe	13	34

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdanie opisowe z działalności GOPS w Zabierzowie za 2024 i 2025

Rodziny, których członkiem jest osoba niepełnosprawna lub starsza mogły korzystać zarówno ze wsparcia finansowego, instytucjonalnego, jak również w formie usług w miejscu zamieszkania.

Tabela 24 Formy pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym

Pomoc dla osób starszych i niepełnosprawnych	2025	2024
Usługi opiekuńcze	77 os.	54 os.
Spec. Usługi opiekuńcze dla psych. chorych	2 os.	2 os.
Program Asystent osobisty	30 os.	26 os.
Projekt usługi opiek. wspierające	36 os.	b.d.
ŚDS dla osób z zaburzeniami psych	35m/43os.	35m/44os.
Ośrodek wsparcia seniorów	14m/16os.	14m/18os.
Klub Senior+	21os.	15 os.
Dom Pomocy Społecznej	45 os.	42 os.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdanie opisowe z działalności GOPS w Zabierzowie za 2024 i 2025

Tabela 25 Świadczenia opiekuńcze

Rodzaj świadczenia Świadczenia opiekuńcze	2025 l. świadczeń	2024 l. świadczeń
Zasiłek pielęgnacyjny	5 771	5 941
Specjalny zasiłek opiekuńczy	10	22
Świadczenie pielęgnacyjne	1 111	1 094
Zasiłek dla opiekuna	12	12
Składki społeczne dla osób pobierających świadczenia opiekuńcze	408	475

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdanie opisowe z działalności GOPS w Zabierzowie za 2024 i 2025

Zasoby infrastruktury społecznej i kadrowe

Zadania przypisane gminie w ustawie o samorządzie gminy i innych ustawach realizowane są przez jednostki organizacyjne jak również, w wielu obszarach, we współpracy z organizacjami pozarządowymi (NGO), których działa na terenie gminy około 60. NGO's aktywnie wspierają ofertę kulturalną, sportową, rekreacyjną, ekologiczną oraz opiekuńczą w 23 sołectwach gminy, korzystając z dotacji gminy[19]. Zadania gminy z zakresu pomocy społecznej wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który zatrudnia 32 osób, w tym 13 pracowników socjalnych. Liczba ta jest zgodna z wymaganym standardem ustawowym. Pracownicy posiadają odpowiednie kwalifikacje zawodowe – 11 osób posiada wykształcenie wyższe, 2 osoby posiadają specjalizację z zakresu pracy socjalnej.

Rodziny z dziećmi uzyskują wsparcie w realizowaniu swojej funkcji opiekuńczo – wychowawczej dzięki usługom placówek opiekuńczych, edukacyjnych i oświatowych oraz asystenta rodziny. Na terenie gminy funkcjonuje 5 żłobków i klubów dziecięcych zapewniających miejsca 137 dzieciom, 1 przedszkole samorządowe, 7 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, 12 przedszkoli niepublicznych (1378 miejsc), 7 szkół podstawowych 1 zespół szkolno-przedszkolny 1 poradnia psychologiczno-pedagogiczna, gminny centrum promocji i kultury, biblioteka gminna. Jak wynika ze sprawozdań potrzeby opiekuńcze dzieci są całkowicie pokryte – w 2025 r. nie odmówiono przyjęcia dziecka z powodu braku miejsc w tego typu placówkach.

Jednostka Specjalistyczna Poradnictwa – świadczy fachową pomoc psychologiczno - pedagogiczną dla rodzin i osób przeżywających różnego rodzaju kłopoty i kryzysy. Działający przy GOPS na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej Zespół Interdyscyplinarny skupia specjalistów z różnych obszarów w celu pomocy rodzinom uwikłanych w przemoc na bazie wspólnie opracowanego planu pomocy. Rodziny dotknięte problemem alkoholowym mogą korzystać z usług Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przy której działa punkt konsultacyjno-informacyjny oraz specjaliści terapii uzależnień. Przedstawiciele Komisji biorą również udział w pracach grup diagnostyczno-pomocowych powoływanych w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych w sytuacjach powiązania występowania przemocy z uzależnieniem od alkoholu. Dzieci z tych rodzin mogą uczestniczyć w zajęciach w świetlicach środowiskowych działających lokalnie w wielu miejscowościach gminy – 21 świetlic realizuje zadania opiekuńcze z programem wychowawczym a 15 zadania rozwojowe głownie sportowe. Aktywność fizyczną można realizować w obiektach sportowych w gminie jest 1 pływalnia, 1 hala sportowa, 2 orliki, 1 hala łukowa oraz sezonowo – sztuczne lodowisko.

Osoby niepełnosprawne mogą korzystać z ośrodka wsparcia – Środowiskowy Dom Samopomocy, który jest prowadzony przez organizację pozarządową i zapewnia 38 miejsc. Ponadto Warsztaty Terapii Zajęciowej mogą zapewnić aktywizację społeczną i przyuczania do aktywności zawodowej 90 osobom niepełnosprawnym.

[19] https://bip.malopolska.pl/ugzabierzow,a,2882469,raport-o-stanie-gminy-za-2025-r.html

Osoby starsze mogą uzyskać pomoc w 23 działających Klubach Seniora[20], gdzie organizowane są zajęcia o charakterze integracyjnym, wspierające rozwój zainteresowań i aktywizującym.
Należy podkreślić, iż w ramach udzielanej pomocy osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej i materialnej współpracują pracownicy i specjaliści wszystkich jednostek, których zadaniem statutowym są działania ukierunkowane na pracę z rodzinami i osobami wymagającymi wsparcia. Jednostki te to sądy, kuratorzy sądowi i społeczni policja, służba zdrowia, przedstawiciele jednostek pomocniczych gminy – sołtysi. Współpraca polega na wymianie informacji, niezbędnych do pełnego rozpoznania przyczyn i rozmiarów występujących problemów, wspólnym podejmowaniu interwencji, świadczeniu usług zgodnych ze swoim zakresem kompetencji. Poniżej wskazane zostały typy instytucji, których funkcjonowanie ma znaczenie w działaniach zmierzających do rozwiązywania problemów społecznych w gminie.

Tabela 26 Współpraca w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

TYP INSTYTUCJI	ZAKRES WSPÓŁPRACY I JEJ FORMY
Szkoły, przedszkola (pedagodzy)	Współpraca z rodzinami – organizowanie pomocy socjalnej (np. dożywianie) – pomoc pedagogiczna, organizacja czasu wolnego dzieci,
Samorządowe Centrum Kultury i Promocji Gminy Zabierzów	Współpraca z rodzinami – organizacja czasu wolnego i zajęć edukacyjno- rozwojowych
Biblioteka gminna wraz z filiami	Współpraca z rodzinami – oferta edukacyjno-rozwojowa
Policja (dzielnicowi)	Współpraca w ramach ZI, wymiana informacji, kontakt ze środowiskiem, interwencje środowiskowe, ochrona podczas wizji lokalnych, konsultacje w sprawie osób opuszczających zakłady karne, itp.
Powiatowy Urząd Pracy (doradcy zawodowi)	Współpraca - pomoc w zatrudnieniu, doradztwo, organizacja szkoleń zawodowych, wypłata zasiłków dla bezrobotnych,
Sądy (kuratorzy sądowi)	Współpraca - przekazywanie informacji, opieka nad rodzinami dysfunkcyjnymi, załatwianie spraw alimentacyjnych, ubezwłasnowolnienia, umieszczenia w ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo
Zespół Interdyscyplinarny	Współpraca z rodzinami – rozwiązywanie problemów przemocy domowej
ZOZ (lekarze, szpitale, placówki rehabilitacji)	Współpraca - wymiana informacji, pomoc w nagłych wypadkach, opieka zdrowotna, rehabilitacja
ZOS (pielęgniarki środowiskowe)	Współpraca - usługi pielęgnacyjne i zdrowotne, przekazywanie informacji o ludziach potrzebujących pomocy
Organizacje pozarządowe	Współpraca - pomoc materialna organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, rozwijanie zainteresowań, organizacja wypoczynku dla dzieci, pomoc osobom niepełnosprawnym
Kościół katolicki	Współpraca przy organizacji wolontariatu i wypoczynku dla dzieci

[20] http://seniorzy.zabierzow.org.pl/kluby-seniora/

ZUS, KRUS	Współpraca - przekazywanie informacji, wypłata świadczeń
Placówka opiekuńczo-wychowawcza, świetlice	Współpraca z rodzinami – edukacja, opieka, wychowanie, organizacja czasu wolnego dzieci
Domy Pomocy Społecznej	Współpraca - możliwość skierowania osób wymagających na pobyt stacjonarny
Zakłady Karne	Współpraca - przekazywanie informacji o osobach opuszczających zakłady karne i ich potrzebach socjalnych
Podmioty gospodarcze	Współpraca - potencjalne miejsca zatrudnienia na terenie gminy
Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności	Współpraca - orzekanie o niepełnosprawności
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Współpraca z rodzinami, podejmowanie interwencji w związku z nadużywaniem alkoholu w rodzinach, kierowanie na leczenie

Źródło: opracowanie własne

Zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych

Ekonomię społeczną definiuje się[21] jako sferę aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu. Historycznie idea ekonomii społecznej wywodzi się z działalności non-profit organizacji pozarządowych, gdzie istotną cechą jest oddolna inicjatywa i jasny cel służenia wspólnocie lokalnej. Organizacyjnie możemy mówić o podmiotach ekonomii społecznej i przedsiębiorstwach społecznych. Istota jednych i drugich polega przede wszystkim na ukierunkowaniu działalności na integrację społeczną w skali społeczności lokalnej oraz zarządzaniu osadzonym na partnerstwie i partycypacji;

W gminie Zabierzów nie funkcjonują typowe przedsiębiorstwa społeczne, mamy natomiast imponującą liczbę podmiotów ekonomii społecznej - organizacji pozarządowych, które podejmują działania na rzecz członków społeczności lokalnej w formie usług w wielu obszarach życia społecznego, korzystając z dotacji gminnych i innych źródeł finansowania, takich jak dotacje czy granty. Podmioty ekonomii społecznej pełnią ważną rolę w aktywizacji społeczności lokalnej, tworzą materialną bazę dla działania organizacji obywatelskich, wzmacniają kapitał społeczny co sprzyja urzeczywistnianiu idei obywatelskości i ułatwia reformowanie sektora usług publicznych.

[21] Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej – przyjęty przez RM 12 sierpnia 2014

Tabela 27 Organizacje pozarządowe wspierające działania społeczne

Obszar działalności organizacji pozarządowych w 2025 r.	Liczba NGO, które otrzymały wsparcie w 2025 r.
Oświata i wychowanie	4 placówki szkolne niepubliczne 1 przedszkole niepubliczne oddziały przedszkolne w szkołach niepublicznych
Sport	67 klubów sportowych
Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji	5 NGO
Turystyka i krajoznawstwo	5 NGO
Ekologia i odnowa dziedzictwa przyrodniczego	2 NGO
Małe granty	15 NGO
Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym	23 kluby seniora, 1 ŚDS, WTZ
Wspieranie rodziny	21 świetlic środowiskowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Zabierzów, w tym sprawozdania z realizacji Programu współpracy Gminy Zabierzów z organizacjami pozarządowymi za 2025 r. oraz dokumentacji otwartych konkursów ofert.

Ustawa o realizowaniu usług społecznych przez CUS wskazuje na obszary, w których właśnie można podejmować współpracę z podmiotami ekonomii społecznej w celu zapewnienia dostępu osobom potrzebującym do usług i zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Biorąc pod uwagę zgłaszane potrzeby jak i zagrożenia widzimy przestrzeń dla poszerzenia działalności podmiotów ekonomii społecznej w takich obszarach, jak edukacja publiczna, pobudzanie aktywności obywatelskiej czy wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji. Szansą na włączenie podmiotów trzeciego sektora w realizację usług publicznych jest budżet obywatelski w gminie oraz granty w konkursach dla NGO's.

W okresie realizacji Strategii Gmina Zabierzów przewiduje możliwość powierzania lub wspierania realizacji wybranych zadań publicznych organizacjom pozarządowym oraz innym podmiotom uprawnionym, w szczególności w trybie otwartych konkursów ofert przeprowadzanych na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Zlecanie zadań może obejmować w szczególności:

1. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych;
2. realizację zadań z zakresu wspierania rodziny,
3. aktywizację społeczną, edukacyjną, kulturalną i ruchową osób starszych;
4. organizowanie działań opiekuńczych, wychowawczych, profilaktycznych, edukacyjnych i integracyjnych dla dzieci i młodzieży;
5. realizację działań z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Szczegółowy zakres zlecanych zadań, wysokość środków przeznaczonych na ich realizację, formę zlecenia oraz warunki realizacji będą określane odpowiednio w rocznych programach współpracy

Gminy Zabierzów z organizacjami pozarządowymi, uchwałach budżetowych, ogłoszeniach o otwartych konkursach ofert oraz zawieranych umowach.

Powierzenie lub wspieranie realizacji poszczególnych zadań będzie uzależnione od rozpoznanych potrzeb mieszkańców, możliwości finansowych Gminy, dostępności środków zewnętrznych oraz potencjału organizacyjnego i kadrowego podmiotów uprawnionych. Powyższe wskazanie nie oznacza obowiązku zlecenia każdego z wymienionych zadań w każdym roku obowiązywania Strategii.

Ocena natężenia problemów społecznych w oczach mieszkańców i pracowników realizujących zadania gminy w obszarze polityki społecznej

Analizując dane obrazujące formy, rozmiary pomocy i działania w obszarze polityki społecznej gminy zauważamy zmiany w natężeniu i rozkładzie problemów społecznych. Wskaźnik deprywacji w gminie, a więc odsetek osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na ogół mieszkańców wynosi 1,14%. Można zatem zaryzykować twierdzenie, że obecnie nie bieda i różnego rodzaju dysfunkcje życia społecznego są wyzwaniem dla polityki społecznej. Dochody ludności, aktywność ekonomiczna i kulturalna, warunki życia en gros plasują gminę Zabierzów na wysokim miejscu w porównaniu do średnich wartości powiatu, województwa czy kraju. Co warte odnotowania, zgłaszane w dyskusjach i analizach z udziałem przedstawicieli społeczności lokalnej problemy również dotyczą bardziej zagadnień kondycji życia społecznego, wspólnotowego, psychicznego niż stricte materialnego. W roku 2024 Urząd Gminy Zabierzów zlecił wykonanie opracowania o charakterze diagnozy społecznej, pt: „Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Zabierzów". Ponadto, pracując nad obecnym dokumentem strategii rozwiązywania problemów społecznych przeprowadzono spotkania warsztatowe z przedstawicielami instytucji, wykonującymi zadania gminne w obszarze polityki społecznej. Zarówno wnioski z diagnozy, jak również te z dyskusji specjalistów, były podstawą do wskazania dominujących zagadnień, jakie powinny znaleźć się w polu zainteresowania władz gminy w nadchodzącym okresie planistycznym. W dyskusji najwięcej wskazań dotyczyło zagadnień **zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży,** zagrożeń różnego rodzaju uzależnieniami, a w szczególności behawioralnymi, związanymi z nadużywaniem technologii cyfrowych. Podobne wnioski wynikają z przeprowadzonej „Diagnozy lokalnych zagrożeń…". Powszechna obecność młodych ludzi w wirtualnym świecie mediów społecznościowych wystawia ich na ciągłą ocenę własnego wizerunku i presję dorównywania do promowanego wzorca zachowań, jako warunku akceptacji wśród rówieśników. Nic dziwnego, że prowadzi to do wielu problemów o charakterze psychicznym czy neurologicznym. Jeśli do tego dołożymy brak umiejętności radzenia sobie z trudnościami, brak wsparcia ze strony rodziców, którzy niejednokrotnie nie mają kompetencji, aby skutecznie pomóc dziecku to łatwo możemy prognozować, że poważne problemy opiekuńczo-wychowawcze dopiero przed nami. Problem ten wzbudza zaniepokojenie, gdyż podaż pomocy specjalistycznej zarówno dzieciom jak i rodzicom jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb. Stąd postulat zwiększenia nakładów na profesjonalną pomoc psychoterapeutyczną.

Z badań przeprowadzonych wśród młodzieży przez autorów „Diagnozy….", nt. spożywania alkoholu, nikotyny, środków psychoaktywnych i nadmiernego korzystania z Internetu wynika, iż nadużywanie i uzależnienia od takich substancji nie stanowi w chwili obecnej alarmującego poziomu, co potwierdzają policyjne statystyki, jak również odniesienia do wyników badań krajowych. Uczniowie szkół podstawowych w wieku 11-15 lat zamieszkujących Gminę Zabierzów znacznie rzadziej sięgali po alkohol w porównaniu do badań ogólnopolskich. 17,03% uczniów jest już po inicjacji alkoholowej, a więc zdecydowanie mniej w porównaniu z innymi uczniami w Polsce, gdzie odsetek ten wynosi 34,60%[22]. Podobnie w przypadku sięgania po nikotynę. Odnotowuje się rzadsze palenie papierosów przez uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Zabierzów niż w przypadku uczniów w populacji całego kraju. W badaniach HBSC[23] odsetek uczniów po inicjacji nikotynowej wynosi 21,60%, z kolei wśród ankietowanych uczniów Gminy, kształtuje się on na poziomie 11,26%.,[24] Istnieje jednak realne zagrożenie wzrostu zainteresowania tymi substancjami oraz uzależnień behawioralnych. Wynika to z faktu, iż młodzież ma łatwiejszy dostęp do używek dzięki rozwojowi technologii i powszechności ich dystrybucji w Internecie. Dzieci i młodzież stanowią ok 21% populacji gminy. Naturalną aktywnością tej grupy społecznej jest realizowanie obowiązku szkolnego oraz rozwój zainteresowań, umiejętności i talentów przydatnych w dorosłym życiu. Światowa organizacja zdrowia (WHO), podkreśla znaczenie rozwoju zainteresowań i umiejętności osobistych w budowaniu samooceny człowieka. Wysoka samoocena jest niezwykle ważna w profilaktyce uzależnień. Osoba świadoma swoich możliwości nie potrzebuje zewnętrznej akceptacji i jest mniej podatna na wpływy środowiska. Stąd w kwestii zapobiegania wszelkiego rodzaju dysfunkcjom i uzależnieniom niezwykle ważne jest tworzenie warunków do samorozwoju dzieci i młodzieży.

Kolejno, zagadnienia wskazane przez przedstawicieli instytucji polityki społecznej, jako wymagające interwencji to **ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia i niepełnosprawność, dysfunkcje życia rodzinnego**, czyli problemy będące domeną instytucji pomocy społecznej. Warto podkreślić, iż wśród korzystających ze świadczeń pomocy społecznej najwyższy odsetek stanowią osoby starsze, prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe, osoby długotrwale chore i niepełnosprawne. Z kolei spośród problemów szeroko rozumianej polityki społecznej wskazywano na takie zagadnienia jak: oświata **i edukacja publiczna a zwłaszcza aktywność obywatelska i samorządność mieszkańców, lokalny transport i polityka senioralna**[25].

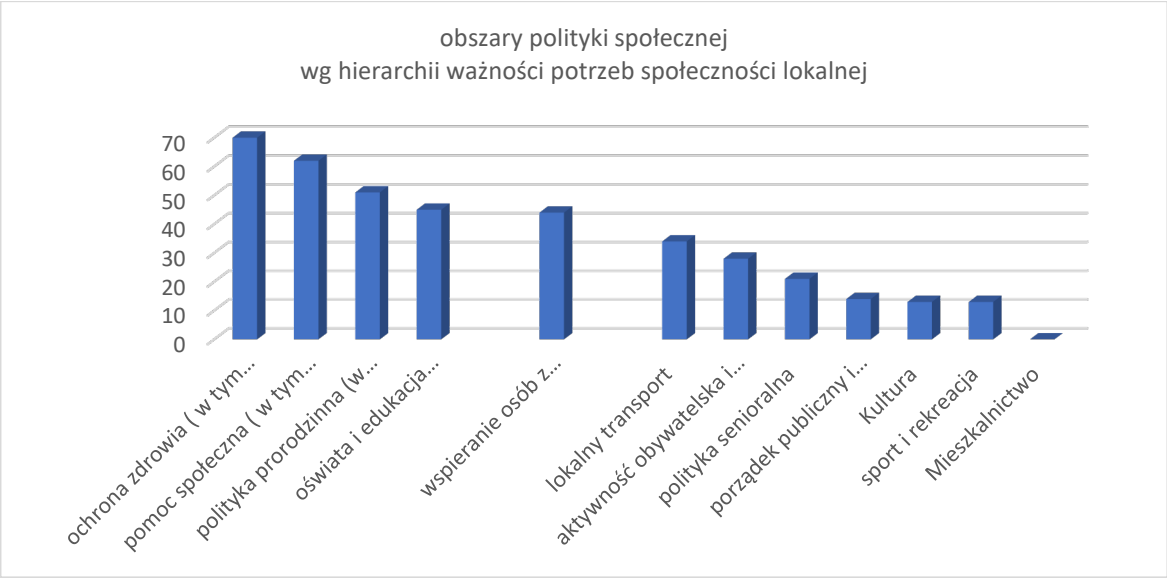
Tabela 28 Priorytety polityki społecznej według mieszkańców

Obszary polityki społecznej wg hierarchii ważności potrzeb społeczności lokalnej	I. wskazań
ochrona zdrowia (w tym zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, dostępność opieki specjalistycznej)	70
pomoc społeczna (w tym ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia),	62
polityka prorodzinna (w tym przeciwdziałanie dysfunkcjom rodziny i piecza zastępcza),	51

[22] Diagnoza zagrożeń społecznych w gminie Zabierzów, str. 49
[23] Badania **HBSC** (*Health Behaviour in School-aged Children*) to międzynarodowe badania naukowe nad zachowaniami zdrowotnymi młodzieży szkolnej
[24] Tamże , str. 70
[25] Zestawienie zagadnień opracowano na podstawie dyskusji z udziałem przedstawicieli instytucji gminnych.

oświata i edukacja publiczna	45
wspieranie osób z niepełnosprawnościami	44
lokalny transport	34
aktywność obywatelska i samorządność mieszkańców	28
polityka senioralna	21
porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli	14
sport i rekreacja	13
kultura	13
mieszkalnictwo	0

Źródło: opracowanie własne**:** wyniki pracy warsztatowej

Potrzeby i wyzwania dla pomocy społecznej

W corocznym raporcie o podjętych działaniach przez GOPS na rzecz mieszkańców wskazuje się zidentyfikowane potrzeby instytucjonalne, usługowe i kadrowe niezbędne dla odpowiedzialnej realizacji polityki społecznej. Wśród najpilniejszych występują:

- wynikające z demografii działania, na rzecz osób starszych i niesamodzielnych, tworzenie oferty opieki dla dorosłych osób niesamodzielnych – głównie środowiskowej, pobytu dziennego, (w zróżnicowanej formule organizacyjnej), co byłoby dodatkowo wsparciem dla osób/rodzin opiekujących się swoimi bliskimi,
- dostępność oferty na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży jako alternatywa dla uzależnień od technologii cyfrowych oraz przeciwdziałaniu psychologicznym skutkom tych uzależnień,
- aktywizacja mieszkańców w kierunku podejmowania inicjatyw wspólnotowych, będących odpowiedzią na zgłaszane potrzeby związane z podnoszeniem jakości życia, dostępnością usług społecznych i ochroną warunków ekologicznych,
- poprawa materialnych i kadrowych warunków świadczenia usług – zapewnienie odpowiedniej bazy lokalowej dla GOPS pozwalającej świadczyć pracę zgodnie ze standardem usługi publicznej, wzrost liczby specjalistów świadczących usługi.

Rysunek 2 Obszary problemowe dla strategii rozwiązywania problemów społecznych
Źródło: opracowanie własne

Analiza SWOT dla poszczególnych obszarów problemowych

Analiza SWOT służy zidentyfikowaniu możliwości, zasobów i ograniczeń, jakie są w zasięgu działania gminy z drugiej zaś strony dostrzeżeniu szans i zagrożeń w otoczeniu zewnętrznym. Refleksja nad tymi czynnikami powinna doprowadzić do wykorzystania najlepszych uwarunkowań do realizacji głównych kierunków interwencji, w ramach realizowanej strategii. Zgodnie z ogólną zasadą wynikającą z przepisów ustawy o pomocy społecznej podejmowane działania naprawcze powinny doprowadzić do samodzielności ekonomicznej rodzin i osób korzystających z pomocy lub poprawy ich funkcjonowania w obszarach codziennego życia. Jak wynika z analizy rozmiarów i charakteru problemów społecznych, mieszkańcy gminy wymagają wsparcia w zaspokajania swoich potrzeb i wypełnianiu ról społecznych, rodzinnych i zawodowych przede wszystkim z uwagi na ograniczone możliwości i deficyty osobiste. Stąd wiele propozycji pomocy zakłada aktywny udział beneficjentów w rozwiązywaniu swoich trudnych problemów życiowych. Grupami społecznymi, które powinny być objęte oddziaływaniem pomocowym są osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością, rodziny z dziećmi, osoby pozostające bez pracy, rodziny dotknięte problemami uzależnienia i przemocy. W ostatnim okresie na plan pierwszy wysuwają się problemy zdrowia psychicznego zarówno dzieci i młodzieży jak również dorosłych. Gmina posiada różnorodne instytucje i odpowiednio wykwalifikowaną, zmotywowaną kadrę, ale zasoby te nie są wystarczające wobec występującego natężenia problemów społecznych i zgłaszanych potrzeb mieszkańców. Co więcej ze względu na niski poziom współpracy pomiędzy poszczególnymi partnerami zasoby te nie mogą być w pełni wykorzystane. Skuteczność podejmowanych inicjatyw zależeć więc będzie od poziomu współpracy wszystkich instytucji z obszaru polityki społecznej.

Jak wynika z analizy SWOT szansą dla gminy jest wielość podmiotów, szczególne uwarunkowania ekonomiczne i bliskość zasobów infrastruktury społecznej sąsiadującej aglomeracji Krakowa. Zatem wykorzystanie tej szansy dzięki efektywnej współpracy i koordynacji inicjatyw poszczególnych podmiotów może przyczynić się do sukcesu szczególnie w dostępie do specjalistycznych usług, zatrudnienia osób bezrobotnych a w konsekwencji ich usamodzielnieniu.

Analizując uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne dla działań w obszarze polityki społecznej gminy można przyjąć, iż najlepszą opcją będzie eliminowanie słabych stron funkcjonowania systemu oraz budowanie jego siły przez maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów i szans sprzyjających rozwojowi. Do działań charakterystycznych dla takiej opcji należeć będą: usprawnianie organizacji, inwestowanie w utrzymanie zasobów kadrowych i lokalowych, powiększanie już istniejącej oferty form pomocy lub stworzenie nowej, adekwatnej do potrzeb.

Obszar I: Warunki rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży- profilaktyka kryzysów zdrowia psychicznego mieszkańców

Obszar II: organizacja wsparcia i opieki nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi

Obszar III: Dysfunkcje życia rodzinnego i społecznego

Obszar IV: infrastruktura społeczna i zasoby kadrowe służące świadczeniu usług publicznych

Obszary problemowe i kierunki działań naprawczych:

Kierunki interwencji i postulowane aktywności w obszarach problemowych

I. **Warunki rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży - profilaktyka kryzysów zdrowia psychicznego mieszkańców:**
   1. oferta zajęć edukacyjnych, rozwojowych i sportowych
      a) rozwijanie aktywności fizycznej – oferta klubów sportowych
      b) oferta zajęć w placówkach kultury i opiekuńczo – wychowawczych
   2. ochrona zdrowia psychicznego - edukacja, profilaktyka, praktyczne wsparcie
      a) nauka radzenia sobie ze stresem, depresją i trudnymi emocjami (wsparcie specjalistów i nauczycieli)
      b) znaczenie higieny cyfrowej w kontekście zdrowia dzieci i młodzieży (edukacja rodziców, dzieci i młodzieży)
      c) budowanie pewności siebie, adekwatnej samooceny i zdrowych relacji rówieśniczych
      d) przeciwdziałanie hejtowi – promocja pozytywnych treści i reagowanie na działania przemocowe i wykluczające
      e) dostępność poradnictwa psychologicznego i leczenia psychiatrycznego
   3. wyrównywanie szans edukacyjnych i społecznych
      a) oferta wsparcia świetlicy szkolnej i środowiskowej
      b) zajęcia wyrównawcze dla dzieci i młodzieży ze zwiększonymi potrzebami edukacyjnymi
      c) wsparcie w zaspokajaniu potrzeb materialnych i dostępie do usług publicznych

II. **Organizacja wsparcia i opieki nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi**
   1. wspieranie aktywnego, samodzielnego życia seniorów i osób niepełnosprawnych
      a) oferta zajęć kulturalnych, aktywności fizycznej i twórczej w Klubach Seniora, placówkach kulturalno-oświatowych, turystycznych i sportowych
      b) wspieranie inicjatyw organizacji pozarządowych na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych
   2. rozwój usług opiekuńczych i wytchnieniowych
      a) oferta usług opiekuńczych w placówkach dziennego i stacjonarnego pobytu
      b) oferta usług opiekuńczych środowiskowych w miejscu zamieszkania
      c) edukacja i wsparcie opiekunów nieformalnych w sprawowaniu opieki
   3. dostępność usług i środków medycznych i rehabilitacji
      a) uruchomienie działalności wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego
      b) poszerzenie dostępności do specjalistycznej opieki medycznej
      c) pomoc w uzyskiwaniu świadczeń finansowych i asystenckich przewidzianych dla osób niepełnosprawnych

III. **Dysfunkcje życia rodzinnego i społecznego**
   1. niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziców

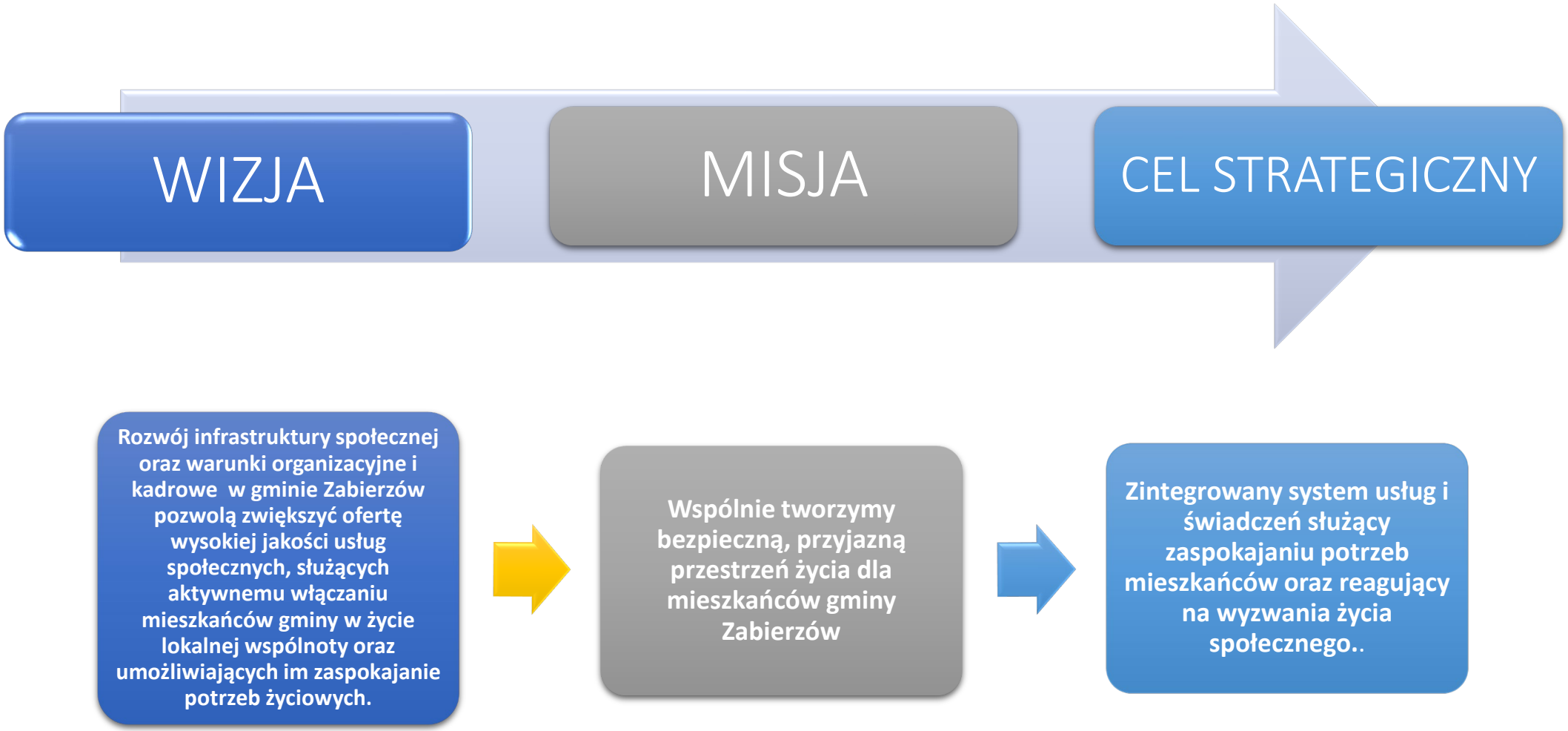
a) podnoszenie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodziców i prowadzenia gospodarstwa domowego
b) współpraca specjalistów i służb - asystenta rodziny, pracownika socjalnego, pedagoga szkolnego, Sądu i pieczy zastępczej w pracy na rzecz dziecka w rodzinie

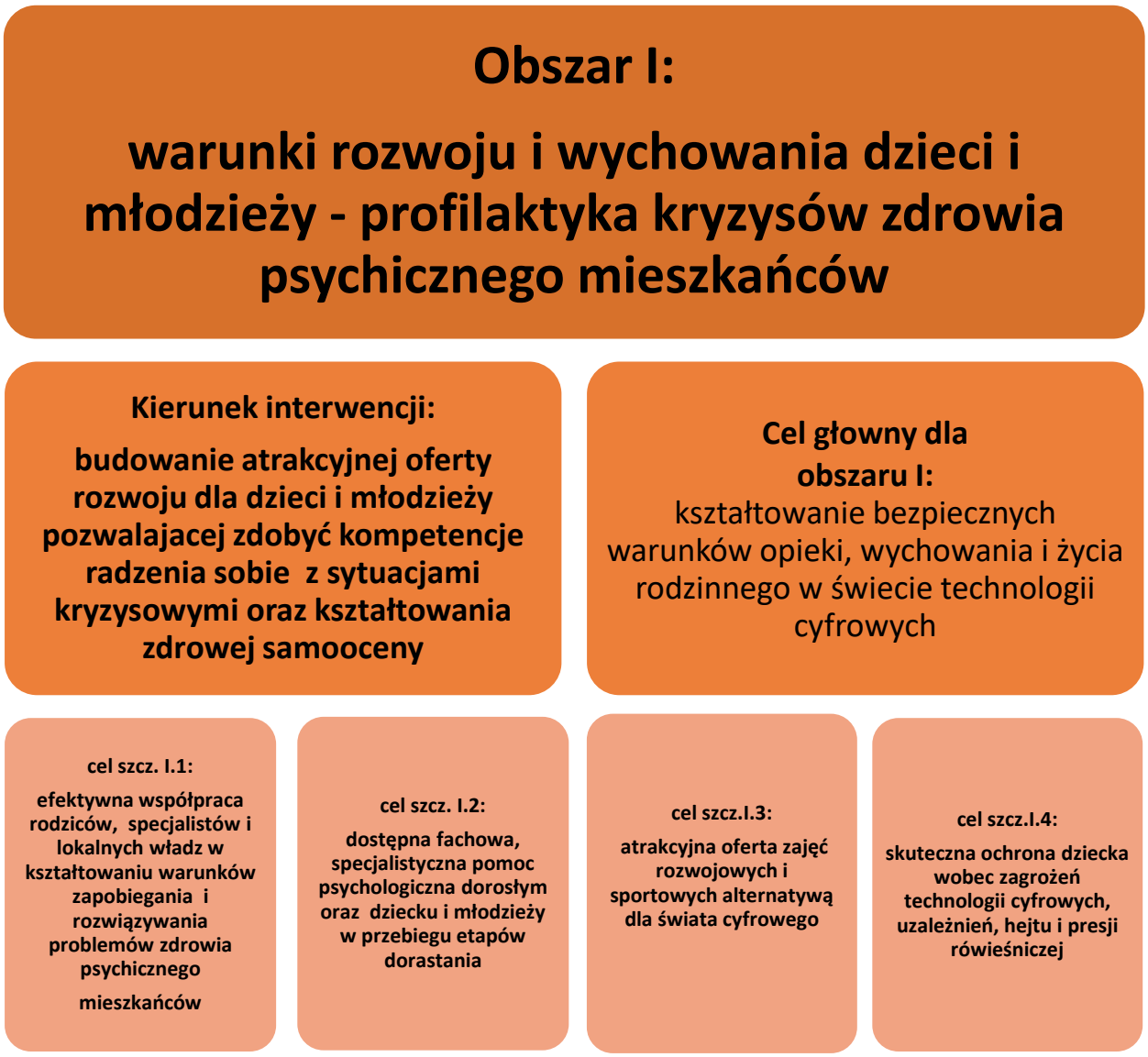
2. przeciwdziałanie przemocy domowej
   a) prowadzenie procedury Niebieska Karta w ramach prac Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych
   b) podejmowanie działań służących ochronie dzieci krzywdzonych oraz będących świadkami przemocy
3. aktywizacja osób bezrobotnych
   a) reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych umożliwiająca powrót na rynek pracy
   b) współpraca ze służbami zatrudnienia w motywowaniu do zatrudnienia przy wykorzystaniu narzędzi pracy socjalnej (kontrakt socjalny)
4. zapobieganie ubóstwu oraz deprywacji podstawowych potrzeb życiowych
   a) objęcie pomocą finansową rodzin najuboższych zgodnie z kryteriami ustawowymi
   b) rozwijanie pomocy rzeczowej – np.: dożywianie, „jadłodzielnia"
5. profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień
   a) współpraca z GKRPA oraz organizacjami działającymi na rzecz pomocy osobom uzależnionym
   b) kierowanie do udziału w programach rehabilitacji uzależnień

IV. Infrastruktura społeczna i oferta usług publicznych wspierająca zaangażowanie i aktywność mieszkańców

1. poprawa warunków materialnych i kadrowych świadczenia usług publicznych
   a) rozbudowa bazy lokalowej instytucji pomocowych
   b) wzrost zatrudnienia specjalistów w szczególności terapeutów, psychologów, pedagogów do pracy z dziećmi i młodzieżą
2. rozwój oferty usług publicznych realizowanych przy udziale organizacji społecznych, podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu
   a) organizowanie konkursów grantowych dla NGO's świadczących usługi społeczne
   b) zawiązywanie partnerstw publiczno-prywatnych- pozarządowych
3. usprawnienie lokalnego transportu publicznego
   a) uruchomienie połączeń umożliwiających dotarcie do miejsc świadczenia usług
4. edukacja społeczności lokalnej w zakresie samorządności i porządku publicznego
   a) partycypacyjne podejście w tworzeniu długoletnich programów społecznych służących podnoszeniu jakości życia mieszkańców
   b) udostępnianie kanałów informacji dotyczących ważnych spraw lokalnych
   c) podejmowanie debat społecznych w sprawach dotyczących bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy w tym w szczególności zagrożeń wobec dzieci i młodzieży

Misja i wizja Gminy Zabierzów dla obszaru problemów społecznych

cel szczegółowy.I.1:

Efektywna współpraca rodziców, specjalistów i lokalnych władz w kształtowaniu warunków zapobiegania i rozwiązywania problemów zdrowia psychicznego.

Działania:

I.1.1. Animowanie lokalnych inicjatyw partnerskich służących aktywizowaniu rodzin, przedstawicieli władz lokalnych, specjalistów i działaczy społecznych na rzecz budowania warunków zdrowego rozwoju dzieci i młodzieży.

I.1.2. Inicjowanie i wspieranie ruchów samopomocowych w środowisku zamieszkania z zastosowaniem zasad aktywizacji lokalnej w szczególności w zakresie oferty organizacji zajęć sportowych i rozwojowych dla dzieci i młodzieży.

cel szczegółowy I.2:

Dostępna fachowa, specjalistyczna pomoc psychologiczna dorosłym oraz dziecku i młodzieży w przebiegu etapów dorastania.

Działania:

I.2.1.Organizowanie specjalistycznej pomocy dla dzieci i młodzieży w formie poradnictwa, terapii, psychoedukacji.

I.2.2.Organizowanie treningów umiejętności radzenia sobie ze stresem, trudnymi emocjami, w szczególności z presją i agresją w środowisku rówieśników.

I.2.3. Prowadzenie warsztatów kształtujących umiejętności społecznej współpracy w tym pracy zespołowej na rzecz osiągania celów.

I.2.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych, materialnych i środowiskowych dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych - zajęcia wyrównawcze dla dzieci i młodzieży ze zwiększonymi potrzebami edukacyjnymi oraz wsparcie w zaspokajaniu potrzeb bytowych i w dostępie do usług publicznych.

I.2.5. Organizowanie wsparcia dla rodziców w zakresie problemów opiekuńczo- wychowawczych.

cel szczegółowy I.3:

Atrakcyjna oferta zajęć rozwojowych i sportowych alternatywą dla świata cyfrowego.

Działania:

I.3.1. Promowanie i kształtowanie warunków do aktywności, w tym sportowej, wśród dzieci i młodzieży we współpracy z placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi.

I.3.2. Wspieranie, w tym finansowe, oferty kierowanej do dzieci i młodzieży w zakresie spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań, będącej prewencją zachowań zdrowotnie i społecznie szkodliwych, przygotowywanej m.in. przez organizacje pozarządowe.

cel szczegółowy I.4:

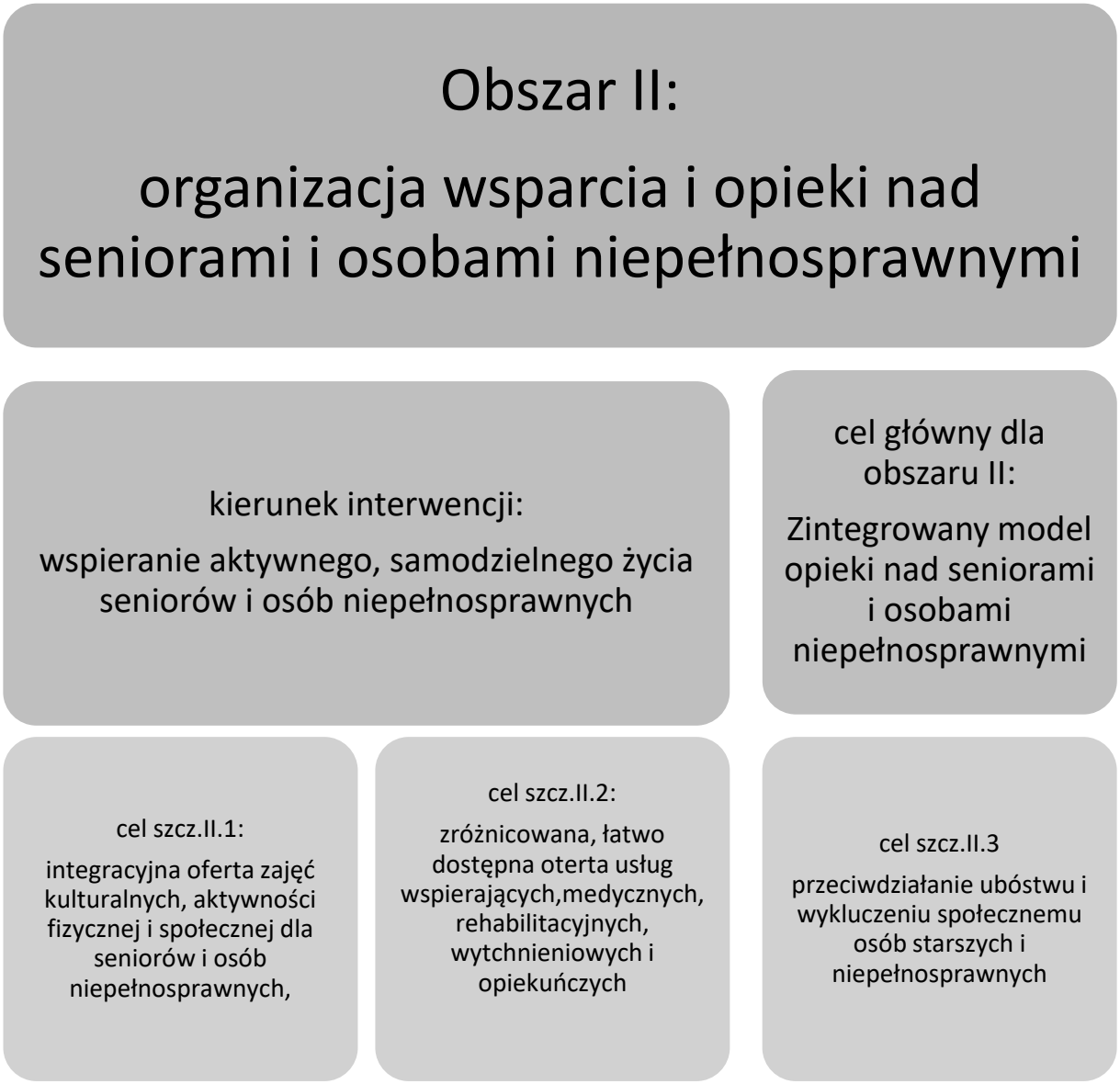
Skuteczna ochrona dziecka wobec zagrożeń technologii cyfrowych, uzależnień, hejtu i presji rówieśniczej.

Działania:

I.4.1. Prowadzenie edukacji rodziców w zakresie zagrożeń wynikających z różnego rodzaju uzależnień m.in. od środków psychoaktywnych i technologii cyfrowych we współpracy z placówkami specjalistycznymi i oświatowymi.

I.4.2. Przeciwdziałanie zachowaniom agresywnym i przemocowym w szkołach.

I.4.3. Inicjowanie koalicji rodziców, wychowawców i specjalistów na rzecz kształtowania bezpiecznej przestrzeni życiowej dla dzieci i dorosłych.

cel szczegółowy II.1:

Integracyjna oferta zajęć kulturalnych, aktywności fizycznej i społecznej dla seniorów i osób niepełnosprawnych.

Działania:

II. 1. 1. Promowanie i rozbudzanie zainteresowań zdrowym, aktywnym stylem życia ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkałych w środowiskach wiejskich.

II.1.2. Organizowanie dziennych form spędzania czasu w Klubach Seniora, placówkach opiekuńczych, kulturalno-oświatowych, z ofertą zajęć kulturalnych, aktywności fizycznej i społecznej.

II.1.3. Zapewnianie warunków organizacyjnych i kadrowych dla osiągania wysokiej jakości usług społecznych świadczonych na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych.

II.1.4. Integracja działalności organizacji pozarządowych na rzecz pełnego uczestnictwa seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej

cel szczegółowy II.2:

Zróżnicowana, łatwo dostępna oferta usług wspierających, medycznych, rehabilitacyjnych, opiekuńczych i wytchnieniowych.

Działania:

II.2.1. Rozwijanie usług opiekuńczych w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania, placówkach dziennego i stacjonarnego pobytu – powołanie menadżera usług.

II.2.2. Pomoc w dostępie do specjalistycznej opieki medycznej, rehabilitacji oraz pozyskiwaniu środków zaopatrzenia ortopedycznego - uruchomienie działalności wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.

II.2.3. Podnoszenie kompetencji opiekuńczych tzw. opiekunów nieformalnych oraz organizowanie pomocy wytchnieniowej rodzinom opiekującym się osobami niesamodzielnymi.

cel szczegółowy II.3:

Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób starszych i niepełnosprawnych.

Działania:

II.3.1. Prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie dostępności metod leczenia i rehabilitacji.

II.3.2. Pomoc w uzyskiwaniu świadczeń finansowych i asystenckich przewidzianych dla osób niepełnosprawnych i o niskich dochodach

II.3.3.Zapewnienie dostępu do informacji publicznej o usługach i świadczeniach rehabilitacyjnych, medycznych i społecznych oraz poradnictwa prawnego i psychologicznego

II.3.4. Pomoc w przezwyciężaniu barier komunikacyjnych i architektonicznych.

Obszar III:
dysfunkcje życia rodzinnego

kierunek interwencji:

wspieranie rodzin w prawidłowym wypełnianiu ich funkcji opiekuńczych, wychowawczych i finansowych

oraz zapokajaniu potrzeb rozwojowych dzieci

cel główny dla obszaru:

Oferta kompleksowego wsparcia rodziny w jej dążeniu do samodzielnego i godnego życia

cel szcz.III.1:

poprawa funkcjonowania rodzin niewydolnych w wypełnianiu zadań opiekuńczo-wychowawczych

cel szcz.III.2

skuteczna ochrona członków rodzin wobec zjawiska przemocy domowej

cel szcz.III.3

reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych umożliwiająca powrót na rynek pracyh

cel szcz.III.4

zapobieganie ubożeniu i deprywacji potrzeb mieszkańców gminy

cel szcz.III.5

promocja trzeźwego życia wolnego od uzależnień

cel szczegółowy III.1:

Poprawa funkcjonowania rodzin niewydolnych w wypełnianiu zadań opiekuńczo-wychowawczych.

Działania:

III.1.1 Obejmowanie rodzin wsparciem w ramach usług asystenckich oraz pracy socjalnej i edukacyjnej we współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rodzin.

III.1.2.Organizowanie specjalistycznej pomocy dla rodzin w formie poradnictwa, terapii, psychoedukacji, mediacji, konsultacji oraz treningów umiejętności wychowawczych, i prowadzenia gospodarstwa domowego.

III.1.3. Współpraca instytucji gminnych i organizacji pozarządowych (m.in.: GOPS, GKRPA, Sąd, Kuratorzy Sądu, Policja,) w realizacji działań określonych w gminnym programie wspierania rodziny.

cel szczegółowy III.2:

Skuteczna ochrona członków rodzin wobec zjawiska przemocy domowej.

Działania:

III.2.1. Obejmowanie wsparciem i fachową pomocą rodzin doświadczających przemocy domowej w ramach procedury Niebieska Karta oraz prac Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych.

III.2.2. Zapewnienie dzieciom dotkniętych przemocą ochrony i wsparcia specjalistycznego w formie terapii w ramach działalności placówek środowiskowych.

III.2.3. Współpraca instytucji gminnych i organizacji pozarządowych (m.in.: GOPS, GKRPA, Sąd, Kuratorzy Sądu, Policja,) w realizacji działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej.

cel szczegółowy III.3:

Reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych umożliwiająca powrót na rynek pracy.

Działania:

III.3.1. Aktywizowanie bezrobotnych przy wykorzystaniu dostępnych instrumentów rynku pracy - prac społecznie użytecznych, robót publicznych, prac interwencyjnych, kontrakt socjalny we współpracy ze służbami zatrudnienia.

III.3.2. Pomoc w przezwyciężaniu indywidualnych barier w dostępie do zatrudnienia w ramach pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego we współpracy z innymi partnerami.

III.3.3. Inicjowanie i wdrażanie we współpracy z instytucjami rynku pracy i organizacjami pozarządowymi przedsięwzięć i projektów wsparcia dla osób bezrobotnych.

cel szczegółowy III.4:

Zapobieganie ubożeniu i deprywacji potrzeb mieszkańców gminy.

Działania:

III.4.1. Organizowanie i przyznawanie pomocy materialnej, rzeczowej i w formie dożywiania rodzinom najbiedniejszym zgodnie z kryteriami ustawowymi.

III.4.2. Wspieranie oddolnych inicjatyw samopomocowych w zaspokajaniu potrzeb dnia codziennego (jadłodzielnia, pomoc rzeczowa, usługi).

III.4.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i obniżaniu jakości życia mieszkańców w związku z brakiem dostępu do usług technologii cyfrowych bądź transportowych.

cel szczegółowy III.5:

Promocja trzeźwego życia, wolnego od uzależnień.

Działania:

III.5.1. Obejmowanie rodzin z problemami wynikającymi z uzależnień poradnictwem specjalistycznym w tym w formie dostępu do terapii.

III.5.2. Wspieranie, w tym finansowe, oferty kierowanej do dzieci i młodzieży w zakresie spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań, będącej prewencją zachowań społecznie szkodliwych przygotowywanej m.in. przez organizacje pozarządowe.

III.5.3. Prowadzenie edukacji rodziców w zakresie zagrożeń wynikających z różnego rodzaju uzależnień m.in. od środków psychoaktywnych i technologii cyfrowych we współpracy z placówkami specjalistycznymi i oświatowymi.

III.5.4. Współpraca podmiotów (m.in.: GOPS, GKRPA, Sąd, Kuratorzy Sądu, Policja, ngo) w realizacji działań określonych w gminnym programie profilaktyki uzależnień ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć kierowanych do dzieci i młodzieży.

cel szczegółowy IV.1:

Poprawa warunków materialnych i kadrowych świadczenia usług publicznych.

Działania:

IV.1.1 Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego (psycholog, terapeuta uzależnień) oraz wzrost zatrudnienia.

IV.1.2 Rozwijanie działań samopomocowych - inicjowanie powstawania grup wsparcia.

IV.1.3 Poprawa warunków lokalowych świadczenia usług społecznych w tym GOPS.

IV.1.4 Rozbudowa infrastruktury rehabilitacyjno-opiekuńczej (DDP, nowy ŚDS/WTZ lub filia).

IV.1.5 Szkolenia dla realizatorów usług społecznych – podnoszenie jakości świadczonej pomocy.

cel szczegółowy IV.2:

Poprawa mobilności lokalnej - usprawnienie transportu publicznego łączącego 23 sołectwa.

Działania:

IV.2.1 Zorganizowanie połączeń liniowych lub prywatnych umożliwiających dotarcie do miejsc świadczenia usług.

IV.2.2. Oferta usług publicznych realizowanych przy udziale organizacji społecznych i jednostek samorządu.

cel szczegółowy IV.3:

Edukacja społeczności lokalnej w zakresie porządku publicznego i samorządności - ku partycypacyjnemu modelowi zarządzania.

Działania:

IV.3.1 Prowadzenie edukacji rodziców w zakresie zagrożeń wynikających z różnego rodzaju uzależnień m.in. od środków psychoaktywnych i technologii cyfrowych we współpracy z placówkami specjalistycznymi i oświatowymi.

IV.3.2. Animowanie lokalnych inicjatyw partnerskich służących aktywizowaniu osób i rodzin i ich integrowaniu z otoczeniem sąsiedzkim.

IV.3.3 Inicjowanie i wspieranie ruchów samopomocowych w środowisku zamieszkania w szczególności jako reakcja na przemoc, hejt i dyskryminację społeczną.

Siatka celów i działań:

Obszar I: warunki rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży - profilaktyka zdrowia psychicznego mieszkańców Cel główny I: kształtowanie bezpiecznych warunków opieki, wychowania i życia rodzinnego w świecie technologii cyfrowych					
Cel szczegółowy I.1: Efektywna współpraca rodziców, specjalistów i lokalnych władz w kształtowaniu warunków zapobiegania i rozwiązywania problemów zdrowia psychicznego					
działania	**Koord.**	**Realizatorzy/ partnerzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
I.1.1. Animowanie lokalnych inicjatyw partnerskich służących aktywizowaniu rodzin, przedstawicieli władz lokalnych, specjalistów i działaczy społecznych na rzecz budowania warunków zdrowego rozwoju dzieci i młodzieży. I.1.2. Inicjowanie i wspieranie ruchów samopomocowych w środowisku zamieszkania z zastosowaniem zasad aktywizacji lokalnej w szczególności w zakresie oferty organizacji zajęć sportowych i rozwojowych dla dzieci i młodzieży.	UG	GOPS, NGO, UG, PPP, placówki oświaty	Liczba realizowanych projektów lokalnych Liczba uczestników	działania ciągłe	budżet gminy, granty zewnętrzne
Cel szczegółowy I.2.: Dostępna fachowa, specjalistyczna pomoc psychologiczna dorosłym oraz dziecku i młodzieży w przebiegu etapów dorastania.					
I.2.1.Organizowanie specjalistycznej pomocy dla dzieci i młodzieży w formie poradnictwa, terapii, psychoedukacji. I.2.2.Organizowanie treningów umiejętności radzenia sobie ze stresem, trudnymi emocjami, w szczególności z presją i agresją w środowisku rówieśników. I.2.3. Prowadzenie warsztatów kształtujących umiejętności społecznej współpracy w tym pracy zespołowej na rzecz osiągania celów. I.2.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych, materialnych i środowiskowych dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych - zajęcia wyrównawcze dla dzieci i młodzieży ze zwiększonymi potrzebami edukacyjnymi oraz wsparcie w zaspokajaniu potrzeb bytowych i w dostępie do usług publicznych. 1.2.5. Organizowanie wsparcia dla rodziców w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych.	PPP	PPP GKRPA placówki oświaty NGO	Liczba dzieci i młodzieży korzystających ze wsparcia Liczba dorosłych objętych pomocą Liczba porad	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne

Cel szczegółowy I.3.: Atrakcyjna oferta zajęć rozwojowych i sportowych alternatywą dla świata cyfrowego.					
działania	**Koord.**	**Partnerzy/ realizatorzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
I.3.1. Promowanie i kształtowanie warunków do aktywności, w tym sportowej, wśród dzieci i młodzieży we współpracy z placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi. I.3.2. Wspieranie, w tym finansowe, oferty kierowanej do dzieci i młodzieży w zakresie spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań, będącej prewencją zachowań zdrowotnie i społecznie szkodliwych, przygotowywanej m.in. przez organizacje pozarządowe.	UG	NGO placówki oświaty GKRPA SCKiP	Liczba uczestników Liczba wydarzeń	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne
cel szczegółowy I.4: Skuteczna ochrona dziecka wobec zagrożeń technologii cyfrowych, uzależnień, hejtu i presji rówieśniczej.					
I.4.1. Prowadzenie edukacji rodziców w zakresie zagrożeń wynikających z różnego rodzaju uzależnień m.in. od środków psychoaktywnych i technologii cyfrowych we współpracy z placówkami specjalistycznymi i oświatowymi. I.4.2. Przeciwdziałanie zachowaniom agresywnym i przemocowym w szkołach. I.4.3. Inicjowanie koalicji rodziców, wychowawców i specjalistów na rzecz kształtowania bezpiecznej przestrzeni życiowej dla dzieci i dorosłych.	placówki oświaty	GKRPA PPP placówki oświaty	liczba uczestników liczba spotkań liczba inicjatyw edukacyjnych	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne

Obszar II: organizacja wsparcia i opieki nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi Cel główny II: Zintegrowany model opieki nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi					
Cel szczegółowy II.1: Integracyjna oferta zajęć kulturalnych, aktywności fizycznej i społecznej dla seniorów i osób niepełnosprawnych.					
działania	**Koord.**	**Partnerzy/ realizatorzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
II. 1. 1. Promowanie i rozbudzanie zainteresowań zdrowym, aktywnym stylem życia ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkałych w środowiskach wiejskich. II.1.2. Organizowanie dziennych form spędzania czasu w Klubach Seniora, placówkach opiekuńczych, kulturalno-oświatowych, z ofertą zajęć kulturalnych, aktywności fizycznej i społecznej. II.1.3. Zapewnianie warunków organizacyjnych i kadrowych dla osiągania wysokiej jakości usług społecznych świadczonych na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych. II.1.4. Integracja działalności organizacji pozarządowych na rzecz pełnego uczestnictwa seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej.	SCKiP GOPS	SCKiP GOPS NGO Sołectwa DPS	liczba uczestników liczba nowych miejsc w opiece dziennej liczba wydarzeń	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne
Cel szczegółowy II.2: Zróżnicowana, łatwo dostępna oferta usług wspierających, medycznych, rehabilitacyjnych, opiekuńczych i wytchnieniowych.					
II.2.1. Rozwijanie usług opiekuńczych w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania, placówkach dziennego i stacjonarnego pobytu – powołanie menadżera usług. II.2.2. Pomoc w dostępie do specjalistycznej opieki medycznej, rehabilitacji oraz pozyskiwaniu środków zaopatrzenia ortopedycznego - uruchomienie działalności wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. II.2.3. Podnoszenie kompetencji opiekuńczych tzw. opiekunów nieformalnych oraz organizowanie pomocy wytchnieniowej rodzinom opiekującym się osobami niesamodzielnymi.	GOPS	GOPS NGO placówki ochrony zdrowia	liczba świadczeń opiekuńczych liczba rodzin w opiece wytchnieniowej liczba osób korzystających z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne

Cel szczegółowy II.3: Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób starszych i niepełnosprawnych.					
działania	**Koord.**	**Partnerzy/ realizatorzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
II.3.1. Prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie dostępności metod leczenia i rehabilitacji. II.3.2. Pomoc w uzyskiwaniu świadczeń finansowych i asystenckich przewidzianych dla osób niepełnosprawnych i o niskich dochodach II.3.3.Zapewnienie dostępu do informacji publicznej o usługach i świadczeniach rehabilitacyjnych, medycznych i społecznych oraz poradnictwa prawnego i psychologicznego II.3.4. Pomoc w przezwyciężaniu barier komunikacyjnych i architektonicznych.	GOPS	POZ GOPS	liczba uczestników nakład wydawnictw informacyjnych liczba wydarzeń edukacyjnych	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne NFZ

Obszar III: Dysfunkcje życia rodzinnego Cel główny III: Oferta kompleksowego wsparcia rodziny w jej dążeniu do samodzielnego i godnego życia					
Cel szczegółowy III.1: Poprawa funkcjonowania rodzin niewydolnych w wypełnianiu zadań opiekuńczo-wychowawczych.					
działania	**Koord.**	**Partnerzy/ realizatorzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
III.1.1 Obejmowanie rodzin wsparciem w ramach usług asystenckich oraz pracy socjalnej i edukacyjnej we współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rodzin. III.1.2.Organizowanie specjalistycznej pomocy dla rodzin w formie poradnictwa, terapii, psychoedukacji, mediacji, konsultacji oraz treningów umiejętności wychowawczych, i prowadzenia gospodarstwa domowego. III.1.3. Współpraca instytucji gminnych i organizacji pozarządowych (m.in.: GOPS, GKRPA, Sąd, Kuratorzy Sądu, Policja,) w realizacji działań określonych w gminnym programie wspierania rodziny.	GOPS	GOPS NGO PPP placówki oświaty Policja kuratorzy Sądu	liczba rodzin objętych wsparciem liczba świadczeń	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne
Cel szczegółowy III.2: Skuteczna ochrona członków rodzin wobec zjawiska przemocy domowej.					
III.2.1. Obejmowanie wsparciem i fachową pomocą rodzin doświadczających przemocy domowej w ramach procedury Niebieska Karta oraz prac Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno- pomocowych. III.2.2. Zapewnienie dzieciom dotkniętym przemocą ochrony i wsparcia specjalistycznego w formie terapii w ramach działalności placówek środowiskowych. III.2.3. Współpraca instytucji gminnych i organizacji pozarządowych (m.in.: GOPS, GKRPA, Sąd, Kuratorzy Sądu, Policja,) w realizacji działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej.	Zespół Interdyscyplinarny	GOPS Policja PPP Placówki oświaty Kuratorzy Sądu	liczba NK liczba dzieci objętych wsparciem	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne

Cel szczegółowy III.3.: Reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych umożliwiająca powrót na rynek pracy.					
działania	**Koord.**	**Partnerzy/ realizatorzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
III.3.1. Aktywizowanie bezrobotnych przy wykorzystaniu dostępnych instrumentów rynku pracy - prac społecznie użytecznych, robót publicznych, prac interwencyjnych, kontrakt socjalny we współpracy ze służbami zatrudnienia. III.3.2. Pomoc w przezwyciężaniu indywidualnych barier w dostępie do zatrudnienia w ramach pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego we współpracy z innymi partnerami. III.3.3. Inicjowanie i wdrażanie we współpracy z instytucjami rynku pracy i organizacjami pozarządowymi przedsięwzięć i projektów wsparcia dla osób bezrobotnych.	KIS	GOPS PUP KIS NGO UG przedsiębiorcy	liczba bezrobotnych objętych wsparciem	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne
Cel szczegółowy III.4.: Zapobieganie ubożeniu i deprywacji potrzeb mieszkańców gminy.					
III.4.1. Organizowanie i przyznawanie pomocy materialnej, rzeczowej i w formie dożywiania rodzinom najbiedniejszym zgodnie z kryteriami ustawowymi. III.4.2. Wspieranie oddolnych inicjatyw samopomocowych w zaspokajaniu potrzeb dnia codziennego (jadłodzielnia, pomoc rzeczowa, usługi). III.4.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i obniżaniu jakości życia mieszkańców w związku z brakiem dostępu do informacji bądź usług transportowych.	GOPS	GOPS NGO Sołtysi placówki oświaty	liczba rodzin objętych wsparciem liczba świadczeń	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne

Cel szczegółowy III.5.: Promocja trzeźwego życia, wolnego od uzależnień.					
działania	**Koord.**	**Partnerzy/ realizatorzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
III.5.1. Obejmowanie rodzin z problemami wynikającymi z uzależnień poradnictwem specjalistycznym w tym w formie dostępu do terapii. III.5.2. Wspieranie (granty), oferty kierowanej do dzieci i młodzieży w zakresie spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań, będącej prewencją zachowań społecznie szkodliwych przygotowywanej m.in. przez organizacje pozarządowe. III.5.3. Prowadzenie edukacji rodziców w zakresie zagrożeń wynikających z różnego rodzaju uzależnień m.in. od środków psychoaktywnych i technologii cyfrowych we współpracy z placówkami specjalistycznymi i oświatowymi. III.5.4. Współpraca podmiotów (m.in.: GOPS, GKRPA, Sąd, Kuratorzy Sądu, Policja, ngo) w realizacji działań określonych w gminnym programie profilaktyki uzależnień ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć kierowanych do dzieci i młodzieży.	GKRPA GOPS	GKRPA GOPS NGO Kuratorzy Sądu placówki oświaty specjaliści od spraw uzależnień	liczba rodzin korzystających z terapii liczba dzieci objętych pomocą liczba uczestników /spotkań edukacyjnych, inicjatyw	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne

Obszar IV: Infrastruktura społeczna i zasoby kadrowe służące świadczeniu usług publicznych Cel główny IV: Adekwatne dopasowanie materialnych i kadrowych warunków świadczenia usług do rosnących potrzeb społeczności lokalnej					
Cel szczegółowy IV.1: Poprawa warunków materialnych i kadrowych świadczenia usług publicznych.					
działania	**Koord.**	**Partnerzy/ realizatorzy**	**wskaźnik realizacji**	**termin realizacji**	**źródło finansowania**
IV.1.1 Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego (psycholog, terapeuta uzależnień) wzrost zatrudnienia. IV.1.2 Rozwijanie działań samopomocowych - inicjowanie powstawania grup wsparcia. IV.1.3 Poprawa warunków lokalowych świadczenia usług społecznych w tym GOPS. IV.1.4 Rozbudowa infrastruktury rehabilitacyjno-opiekuńczej (DDP, nowy ŚDS/WTZ lub filia). IV.1.5 Szkolenia dla realizatorów usług społecznych – podnoszenie jakości świadczonej pomocy.	UG	UG GOPS PPP	Liczba nowych etatów dla specjalistów liczba osób objętych terapią liczba uczestników grup wsparcia liczba nowych miejsc w placówkach dziennego pobytu	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne
Cel szczegółowy IV.2: Poprawa mobilności lokalnej - usprawnienie transportu publicznego łączącego 23 sołectwa					
IV.2.1 Zwiększenie połączeń liniowych lub prywatnych umożliwiających dotarcie do miejsc świadczenia usług. IV.2.2. Oferta usług publicznych realizowanych przy udziale organizacji społecznych i jednostek samorządu.	UG	UG NGO GOPS	liczba nowych połączeń komunikacyjnych liczba usług realizowanych przez NGO	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne
Cel szczegółowy IV.3: Edukacja społeczności lokalnej w zakresie porządku publicznego i samorządności - ku partycypacyjnemu modelowi zarządzania.					
IV.3.1 Prowadzenie edukacji rodziców w zakresie zagrożeń wynikających z różnego rodzaju uzależnień m.in. od środków psychoaktywnych i technologii cyfrowych we współpracy z placówkami specjalistycznymi i oświatowymi. IV.3.2. Animowanie lokalnych inicjatyw partnerskich służących aktywizowaniu osób i rodzin i ich integrowaniu z otoczeniem sąsiedzkim. IV.3.3 Inicjowanie i wspieranie ruchów samopomocowych w środowisku zamieszkania w szczególności jako reakcja na przemoc, hejt i dyskryminację społeczną.	GOPS PPP	SCKiP GOPS placówki oświaty UG	liczba przedsięwzięć edukacyjnych liczba uczestników liczba inicjatyw partnerskich	działania ciągłe	budżet gminy budżet państwa Fundusze unijne

Ramy finansowe strategii

Realizacja celów i działań określonych w Strategii będzie finansowana przede wszystkim ze środków budżetu Gminy Zabierzów, dotacji celowych z budżetu państwa, środków pochodzących z funduszy europejskich, państwowych funduszy celowych, programów rządowych oraz innych dostępnych źródeł zewnętrznych. W realizacji części działań mogą być również wykorzystywane środki finansowe i zasoby organizacyjne podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych oraz innych partnerów uczestniczących w wykonywaniu zadań objętych Strategią.

Ramy finansowe zostały określone w formie szacunkowych kwot planowanych na realizację działań przypisanych do poszczególnych obszarów strategicznych w latach 2027–2030. Przyjęte wartości mają charakter prognostyczny i wyznaczają przewidywaną skalę nakładów niezbędnych do realizacji Strategii. Nie stanowią one podstawy do powstania zobowiązań finansowych ani gwarancji przyznania środków w określonej wysokości.

Ostateczna wysokość środków przeznaczonych na realizację poszczególnych działań będzie corocznie określana w uchwale budżetowej Gminy Zabierzów oraz, w przypadku przedsięwzięć wieloletnich, w wieloletniej prognozie finansowej. Wysokość wydatków będzie uzależniona od możliwości finansowych Gminy, zakresu zadań przewidzianych do realizacji w danym roku, dostępności dotacji i innych środków zewnętrznych oraz poziomu kosztów świadczenia usług społecznych.

Podział środków pomiędzy obszary strategiczne ma charakter orientacyjny. Dopuszcza się przesunięcia pomiędzy obszarami i działaniami, jeżeli będą one uzasadnione zmianą potrzeb społecznych, przepisów prawa, dostępnością dodatkowych źródeł finansowania albo koniecznością realizacji nowych zadań. Zmiany takie nie wymagają aktualizacji Strategii, jeżeli nie prowadzą do zmiany jej celów strategicznych, kierunków działań ani zasadniczego sposobu realizacji.

Szacunkowe ramy finansowe realizacji Strategii przedstawia poniższa tabela.

Tabela 299 Szacunkowe ramy finansowe realizacji Strategii w latach 2027–2030

Obszar strategiczny	2027	2028	2029	2030	Łącznie 2027–2030
Obszar I. Warunki rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży	7 000 000 zł	7 280 000 zł	7 571 200 zł	7 874 048 zł	**29 725 248 zł**
Obszar II. Organizacja wsparcia i opieki nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami	3 100 000 zł	3 228 000 zł	3 357 000 zł	3 491 000 zł	**13 176 000 zł**
Obszar III. Przeciwdziałanie dysfunkcjom życia rodzinnego i społecznego	2 070 000 zł	2 152 000 zł	2 238 000 zł	2 327 000 zł	**8 787 000 zł**
Obszar IV. Infrastruktura społeczna i zasoby kadrowe służące świadczeniu usług społecznych	4 000 000 zł	4 160 000 zł	4 326 400 zł	4 499 456 zł	**16 985 856 zł**

Łącznie	**16 170 000 zł**	**16 820 000 zł**	**17 492 600 zł**	**18 191 504 zł**	**68 674 104 zł**

Źródło: *opracowanie własne na podstawie wydatków ponoszonych przez Gminę Zabierzów na realizację zadań społecznych w latach poprzedzających okres obowiązywania Strategii oraz przewidywanego wzrostu kosztów realizacji usług społecznych.*

Punktem odniesienia dla oszacowania ram finansowych Strategii były wydatki ponoszone na pomoc społeczną w okresie realizacji Strategii na lata 2022–2026. Kwoty przyjęto orientacyjnie przy założeniu wzrostu ogólnej puli środków o około 4% rocznie względem wskazanej w projekcie kwoty 15 550 000 zł na 2026 r.

Kwoty ujęte w tabeli obejmują wydatki bieżące związane z realizacją działań przypisanych do poszczególnych obszarów Strategii, w szczególności wydatki na świadczenia i usługi społeczne, poradnictwo specjalistyczne, asystenturę rodziny, usługi opiekuńcze i wytchnieniowe, przeciwdziałanie przemocy domowej i uzależnieniom, aktywizację społeczną i zawodową, działania na rzecz dzieci, młodzieży, seniorów i osób z niepełnosprawnościami, współpracę z organizacjami pozarządowymi, rozwój infrastruktury społecznej oraz podnoszenie kwalifikacji kadr realizujących usługi społeczne.

Wskazane wartości mogą być aktualizowane na etapie corocznego planowania budżetowego, z uwzględnieniem rzeczywistego poziomu wydatków, zmiany cen usług, wysokości dotacji z budżetu państwa oraz możliwości pozyskania środków zewnętrznych. Informacja o rzeczywistych nakładach poniesionych na realizację poszczególnych obszarów będzie ujmowana w corocznym monitoringu realizacji Strategii.

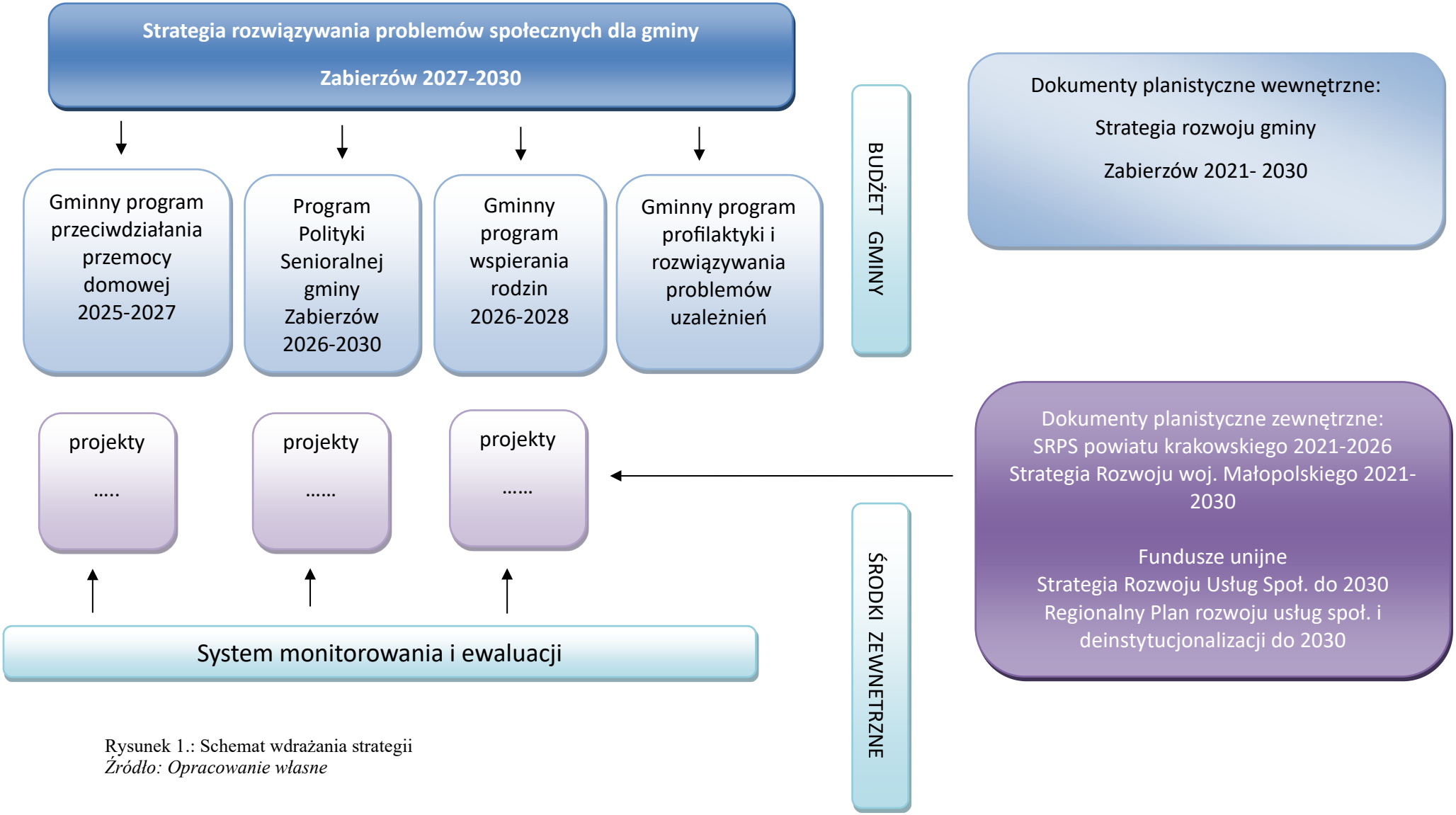
Wdrażanie strategii:

Przez wdrażanie strategii rozumieć należy system działań podejmowanych przez władze gminy, jednostki organizacyjne i innych partnerów, którym przypisano zadania ukierunkowane na osiąganie celów strategii. Działania przewidziane do realizacji w wieloletnich programach tematycznych takich jak: Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej, Program Wspierania Rodzin, Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień, Program Polityki Senioralnej wpisują się w cele strategii i jako takie stanowią rozszerzenie propozycji rozwiązań ujętych w planie realizacji strategii.
Na proces wdrażania składać się będą następujące czynności:

- koordynowanie realizacji poszczególnych działań ujętych w strategii,
- monitorowanie realizacji działań i weryfikacja stopnia osiągnięcia celów przyjętych w strategii,
- monitorowanie i korygowanie czynności służących organizacji wdrażania strategii,
- monitorowanie aktualności treści strategii i ewentualne ich korygowanie.

W tabeli „siatka celów i działań" wskazane są podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań zaplanowanych w strategii, wyznaczając im rolę koordynującego, realizatora lub partnera. Instytucje te współpracują z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zabierzowie w zakresie wdrażania i monitorowania strategii zgodnie z przyjętymi wspólnie zasadami. W związku z możliwością pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania w ramach grantów krajowych lub unijnych możliwe jest włączanie dodatkowych form realizacji, jakimi są projekty w danym obszarze społecznym, jeśli proponowane w nich rozwiązania okażą się zgodne z przyjętymi kierunkami interwencji. Schemat wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przedstawia poniższa grafika.

Schemat wdrażania strategii:

Rysunek 1.: Schemat wdrażania strategii
Źródło: Opracowanie własne

Monitoring i ewaluacja

Z procesem wdrażania strategii wiąże się nieodłącznie ewaluacja i system monitorowania całego przebiegu jej realizacji, polegający na pozyskiwaniu i analizowaniu ilościowych i jakościowych danych dotyczących podejmowanych działań. Wskaźniki zdefiniowane dla każdego celu wyznaczonego w strategii posłużą do oceny poziomu ich osiągania. GOPS w związku z opracowywaniem „oceny zasobów pomocy społecznej" oraz sprawozdania MPiPS-03 dokona analizy zebranych danych, które powinny pochodzić również z instytucji i podmiotów zaangażowanych w realizację działań ujętych w strategii.

Monitoring będzie zatem dotyczyć:

- rejestrowania przebiegu realizacji działań przewidzianych w strategii w ustalonych okresach
- oceny uzyskiwanych efektów i rezultatów

Dane pozyskane w trakcie monitoringu z jednej strony dostarczać będą informacji pozwalających ocenić na ile udało się osiągnąć zakładane cele, z drugiej zaś pozwolą dokonywać korekt odnośnie do przyjętych założeń, gdyby pojawiły się okoliczności, których nie dało się przewidzieć.

Monitoring strategii umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań oraz stopnia osiągania celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie władz lokalnych o uzyskanych wynikach.

Proces monitorowania obejmuje:

- zdefiniowanie wskaźników dla poszczególnych celów strategii,
- określenie procedury monitorowania,
- wyznaczenie jednostek i osób odpowiedzialnych za pozyskiwanie, przetwarzanie i udostępnianie poszczególnych grup wskaźników,
- koordynowanie procesu monitorowania i administrowania bazą danych.

Przyjmuje się następujące sposoby zbierania informacji:

- rejestracja procesu – w formie okresowych sprawozdań z przeprowadzonych działań ujętych w strategii, na koniec każdego roku budżetowego, opracowywanych przez poszczególne instytucje pomocy i integracji społecznej w gminie w ramach ich czynności sprawozdawczych,
- ocena zasobów pomocy społecznej – sprawozdanie realizowane na podstawie zapisów ustawy o pomocy społecznej przez GOPS we współpracy z innymi instytucjami pomocy i integracji społecznej,
- sprawozdanie MPiPS – 03, realizowane przez GOPS,

- opracowanie i analiza danych statystyki narodowej wykonane zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami przez jednostki organizacyjne gminy.

Wskaźniki wykorzystywane do oceny stopnia realizacji strategii zostały umieszczone w siatce celów i działań dla poszczególnych obszarów oddziaływania strategii. Podmioty realizujące działania służące osiąganiu celów, odpowiadają za przekazanie informacji i danych dokumentujących ich realizację do podmiotu koordynującego dane działania na koniec okresu sprawozdawczego zgodnie z ustalonymi zasadami wynikającymi z monitoringu.

Na podstawie sprawozdań za rok 2026 określone zostaną wartości wskaźników zdefiniowanych dla poszczególnych celów i działań ujętych w strategii, stanowić one będą wartość wyjściową dla oceny stopnia dokonywanych zmian. W kolejnych latach, zgodnie z przyjętą procedurą monitoringu, dokonywana będzie ocena poziomu osiągniętych rezultatów w odniesieniu do wartości z roku sprawozdawczego 2026.

Ewaluacja strategii:

W wyniku monitoringu zostaną zebrane informacje, które następnie będą wykorzystywane w procesie ewaluacji.

Cele ewaluacji:

1. Ocena skuteczności oddziaływań podejmowanych przez instytucje pomocy i integracji społecznej w związku z realizacją *strategii rozwiązywania problemów społecznych.*
2. Wskazanie sposobów działania przyczyniających się do wzrostu skuteczności interwencji służb i instytucji zaangażowanych w proces pomocy.

Obszary badawcze dla ewaluacji:

Metody i formy działań podejmowanych przez instytucje pomocy i integracji społecznej w ramach zadań własnych w związku z realizacją *strategii rozwiązywania problemów społecznych*.

Okresy ewaluacji:

Przewiduje się przeprowadzanie ewaluacji cząstkowych na końcu każdego roku realizacji strategii w powiązaniu z okresami sprawozdawczości poszczególnych instytucji i harmonogramem monitoringu. Ewaluacja końcowa będzie przeprowadzona po zakończonym okresie realizacji strategii.

Metody ewaluacji:

- metody ilościowe: analizy statystyczne, analizy finansowe,
- metody jakościowe: analiza dokumentacji, analizy społeczne.

Spodziewane efekty realizacji strategii – prognoza zmian w zakresie objętym strategią

W wyniku realizacji działań zaplanowanych w strategii spodziewane są następujące zmiany:

W obszarze I:

Warunki rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży - profilaktyka zdrowia psychicznego mieszkańców

- dostępna będzie oferta zajęć edukacyjnych, rozwojowych i sportowych dla dzieci i młodzieży;

- wzrośnie świadomość zagrożeń wynikających z nadużywania w sposób szkodliwych technologii cyfrowych;
- dostępna będzie oferta usług wspierających w placówkach edukacyjnych dla dzieci i młodzieży

W obszarze II:

Organizacja wsparcia i opieki nad seniorami i osobami niepełnosprawnymi

- podniesie się jakość życia seniorów osób niepełnosprawnych dzięki ofercie zajęć kulturalnych i aktywacyjnych,
- zwiększy się podaż usług opiekuńczych w tym specjalistycznych,
- rodziny podniosą swoje kompetencje opiekuńcze dzięki integracji środowiska i samopomocy,
- osoby niepełnosprawne i ich rodziny będą miały zapewniony dostęp do informacji o przysługujących im prawach i uprawnieniach;

W obszarze III:

- rodziny otrzymają fachowe wsparcie w ramach specjalistycznych usług społecznych – np. asystenta rodziny, interwencji w sprawach przemocy, treningów umiejętności wychowawczych i zajęć edukacyjnych, dzięki czemu wzrosną kompetencje rodzin niewydolnych w zakresie sprawowania funkcji opiekuńczo – wychowawczych,
- zwiększy się poziom reintegracji społecznej i zawodowej osób bezrobotnych,
- zwiększy się oferta zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży realizowana w ramach partnerskiej współpracy instytucji działających na terenie gminy,
- rodziny dotknięte przemocą i problemem uzależnień otrzymają fachowe wsparcie pozwalające osiągać samodzielność i niezależność życiową,
- zwiększy się dostępność poradnictwa i usług specjalistycznych dla rodzin;
- nastąpi poprawa warunków życia materialnego rodzin najuboższych;

W obszarze IV:

Infrastruktura społeczna i zasoby kadrowe służące świadczeniu usług publicznych

- zwiększy się poziom zatrudnienia w placówkach pomocowych,
- poprawia się warunki lokalowe instytucji pomocowych,
- zwiększy się zakres współpracy z partnerami realizującymi zadania z pomocy społecznej,
- wzrośnie poziom zaangażowania mieszkańców w realizacje działań na rzecz wspólnoty mieszkańców

Spis Tabel

Tabela 1 Finanse gminne – dochody i wydatki gminy 13
Tabela 2 Wydatki z budżetu gminy według działów 13
Tabela 3 Struktura demograficzna ludności 14
Tabela 4 Poziom wykształcenie mieszkańców 15
Tabela 5 Aktywność zawodowa mieszkańców 15
Tabela 6 Liczba podmiotów gospodarczych 16
Tabela 7 Dostęp do mediów 17
Tabela 8 Zasoby mieszkaniowe 17
Tabela 9 Imprezy organizowane przez jednostki w 2024 roku oraz liczba uczestników 18
Tabela 10 Formy realizacji zainteresowań 18
Tabela 11 Baza sportowa i rekreacji 19
Tabela 12 Placówki oświatowe 19
Tabela 13 Przyczyny korzystania z pomocy społecznej 20
Tabela 14 Odsetek osób korzystających z pomocy wg przyczyny w liczbie beneficjentów ogółem 21
Tabela 15 Typy rodzin objętych pomocą społeczną 22
Tabela 16 Liczba i rodzaje świadczeń w 2024 i 2025 roku 23
Tabela 17 Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z podziałem na kategorie 24
Tabela 18 Przemoc domowa 25
Tabela 19 Przeciwdziałanie problemom alkoholowym 25
Tabela 20 Wspieranie rodzin i piecza zastępcza 25
Tabela 21 Formy pomocy rodzinom 26
Tabela 22 Formy świadczeń dla rodzin 26
Tabela 23 Świadczenia w formie dodatków dla rodzin 27
Tabela 24 Formy pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym 27
Tabela 25 Świadczenia opiekuńcze 27
Tabela 26 Współpraca w zakresie rozwiązywania problemów społecznych 29
Tabela 27 Organizacje pozarządowe wspierające działania społeczne 31
Tabela 28 Priorytety polityki społecznej według mieszkańców 33
Tabela 29 Szacunkowe ramy finansowe realizacji Strategii w latach 2027–2030 61

Spis Rysunków

Rysunek 1 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej 21
Rysunek 2 Obszary problemowe dla strategii rozwiązywania problemów społecznych 35